

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Єврорегіони за участю українських областей: проблеми та
потенціал розвитку»**

здобувача Львовича Федіра Вячеславовича

(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доцент Прохорова М.Е.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри к.е.н., доцент Бурмака М.О.

(підпис)

КИЇВ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародного менеджменту

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
29 Міжнародні відносини
292 Міжнародні економічні відносини

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ткаленко С.І.

_____ Бурмака М.О.

«___» _____ 2024 р.

«___» _____ 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти
Львовича Федіра Вячеславовича

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Єврорегіони за участю українських областей: проблеми та потенціал розвитку»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «28» грудня 2023 р. № 2320-ст.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні підходи дослідження єврорегіонів за участю українських областей
Розділ 2	Розвиток єврорегіонів за участю українських областей
Розділ 3	Проблеми та перспективи розвитку єврорегіонів

Об'єкт дослідження:	процес діяльності єврорегіонів за участю українських областей.
Предмет дослідження:	наукові та прикладні, проблемні аспекти діяльності єврорегіонів та виявлення потенціалу подальшого розвитку.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	дослідити особливості діяльності, функціонування єврорегіонів за участю українських областей, виявити можливі проблеми та потенціал для ефективної співпраці.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	1.Поняття та характеристики єврорегіонів 2. Роль українських областей у реалізації єврорегіональних проектів
У розділі 2	1.Механізми співпраці та взаємодії в єврорегіонах 2.Єврорегіональні проекти та ініціативи: програми підтримки та фінансування 3.Економічний потенціал українських областей у контексті єврорегіонів
У розділі 3	1.Проблеми та виклики єврорегіональної співпраці 2.Перспективи розвитку єврорегіональної співпраці

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Прохорова М.Е.
(ініціали, прізвище)
« » 202 р.

Завдання одержав студент

(підпис)

Львович Ф.В.
(ініціали, прізвище)
« » 202
р.

Реферат

Єврорегіони за участю українських областей: проблеми та потенціал розвитку

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 71 сторінку, таблиця, рисунків, список використаних джерел з 54 найменувань, додатки.

Об'єктом дослідження є процес діяльності єврорегіонів за участю українських областей.

Предметом дослідження є наукові та прикладні, проблемні аспекти діяльності єврорегіонів та виявлення потенціалу подальшого розвитку.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи дослідити особливості діяльності, функціонування єврорегіонів за участю українських областей, виявити можливі проблеми та потенціал для ефективної співпраці.

Відповідно до заданої мети вирішені такі **завдання**:

- розкрити на теоретичному рівні поняття дефініції «єврорегіон» та надати їм характеристику;
- показати роль українських областей у реалізації єврорегіональних проектів;
- визначити механізми співпраці та взаємодії в єврорегіонах;
- розкрити, проаналізувати єврорегіональні проекти та ініціативи;
- дослідити економічний потенціал українських областей у контексті єврорегіонів;
- виявити можливі проблеми та виклики єврорегіональної співпраці;
- визначити шляхи та перспективи розвитку єврорегіональної співпраці

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що результати кваліфікаційної бакалаврської роботи рекомендується використовувати для висновків регіональних адміністрацій, які входять до єврорегіонів для вироблення стратегічних заходів щодо підвищення використання потенціалу цих регіонів та їх сталого економічного зростання.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи - 2024

Рік захисту роботи - 2024

Ключові слова: Єврорегіони, Європейський Союз, інвестиції, міжнародне співробітництво, потенціал.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньої програми «Міжнародні економічні відносини»

Львовичу Федіру Вячеславовичу

на тему: «Єврорегіони за участю українських областей: проблеми та потенціал розвитку»

1. Обґрунтування актуальності обраної теми, витриманість логічного ланцюга тема-об'єкт-предмет-мета-завдання-висновки, відповідність побудови роботи її назві, взаємозв'язок назв розділів та підрозділів (7 балів):

Тема кваліфікаційної бакалаврської роботи є актуальною, адже вона стосується важливого аспекту розвитку українських регіонів – участі в єврорегіональних проектах та ініціативах. Автор чітко обґрунтовує актуальність теми, посиляючись на те, що єврорегіони сприяють активізації економічної діяльності, розвитку інфраструктури та добробуту мешканців прикордонних зон. Вступ чітко окреслює проблему, яку автор досліджує, а саме: виклики та перспективи розвитку єврорегіональної співпраці за участю українських областей. Логічний ланцюг тема-об'єкт- предмет-мета-завдання-висновки чітко простежується у роботі. Назви розділів та підрозділів чітко структуровані та відповідають логіці дослідження. Розділи чітко розмежовують основні аспекти дослідження. Підрозділи доповнюють основні розділи та розкривають окремі аспекти теми.

Разом з тим, варто звернути увагу на деякі аспекти, які могли б покращити роботу:

- Більш детальний аналіз сучасних викликів, таких як глобалізація та війна, та їх вплив на єврорегіональну співпрацю та визначення рівня транскордонного співробітництва українських областей.
- Розширення розділу, що стосується практичного застосування отриманих результатів дослідження.
- Розгляд нормативно-правових та методологічних засад транскордонного співробітництва

2. Рівень аналізу та повноти розгляду теоретичних концепцій, понятійного апарату досліджуваної предметної галузі; якість аналізу бібліографічних джерел; достатність глибини теоретичних досліджень за темою; цінність теоретичних висновків (9 балів):

Автор має уявлення про єврорегіони, їхні особливості та роль у розвитку прикордонних територій. Текст добре структурований, логічно побудований і містить багато корисної інформації.

Матеріал охоплює широкий спектр тем, пов'язаних з єврорегіонами, включаючи їхню концепцію, характеристики, історію розвитку, цілі та завдання, а також роль українських областей у реалізації єврорегіональних проектів.

Автор демонструє розуміння теми та знання як теоретичних, так і практичних аспектів функціонування єврорегіонів.

Матеріал підкріплений численними джерелами, включаючи наукові роботи, законодавчі акти та офіційні документи.

Текст написаний чітким, лаконічним та зрозумілим стилем.

Таблиці 1.1, 1.2 та 1.3 надають наочну інформацію про ключові дати розвитку єврорегіонів в ЄС, підходи дослідників до визначення "єврорегіон" та "транскордонне співробітництво", а також список єврорегіонів за участю України.

Можливі покращення:

- Додати чіткий висновок, який узагальнює основні моменти та підкреслює важливість єврорегіонів для розвитку прикордонних територій.

3. Якість та глибина проведених досліджень, застосування аналітичних розрахунків, якісного та кількісного аналізу, відповідність методів і засобів досліджень меті й завданням дослідження, коректність інтерпретації результатів дослідження (13 балів):

Текст ґрунтується на актуальних джерелах, включаючи офіційні документи Європейського Союзу, наукові публікації та звіти міжнародних організацій. Автор демонструє розуміння складної теми фінансування єврорегіональних проектів та ініціатив. Текст містить чіткий опис різних програм та інструментів фінансування, доступних для єврорегіональних проектів. Автор робить обґрунтовані висновки щодо ролі фінансування у розвитку єврорегіонального співробітництва. Текст містить кількісні дані про частку бенефіціарів проектів ЄТС з України за типом (рис. 2.2). Ці дані допомагають проілюструвати тенденції та особливості участі українських регіонів у єврорегіональних проектах. Автор доповнює кількісні дані якісним аналізом, описуючи ключові характеристики різних програм фінансування. Автор використовує широкий спектр методів дослідження, включаючи аналіз літератури, збір та аналіз статистичних даних, а також порівняльний аналіз. Ці методи дослідження є доречними для теми дослідження та дозволяють автору досягти поставлених цілей. Текст чітко структурований і логічно побудований, що робить його легким для сприйняття. Автор робить обґрунтовані висновки на основі даних та аналізу. Висновки чітко сформульовані та відповідають меті дослідження.

Рекомендації:

- Текст можна покращити, додавши більше прикладів успішних єврорегіональних проектів, які були реалізовані за допомогою різних програм фінансування.
- Автор також може розглянути можливість проведення порівняльного аналізу ефективності різних програм фінансування.

4. Оцінка результатів досліджень; обґрунтування напрямів, наявність альтернативних підходів до вирішення досліджуваної проблеми, можливість впровадження результатів дослідження, рівень обґрунтування запропонованих рішень (15 балів):

Результати дослідження є чіткими, логічними та обґрунтованими. Текст надає огляд проблем та викликів, з якими стикається єврорегіональна співпраця між Україною та ЄС. Автор чітко описує сім категорій бар'єрів, які перешкоджають ефективній співпраці, а Автор пропонує кілька напрямків для вирішення проблем єврорегіональної співпраці, а також пропонує альтернативні підходи до вирішення проблем, наприклад, залучення менших міст та регіонів до співпраці, а також використання нових технологій. Запропоновані автором рішення ґрунтуються на ретельному аналізі проблем єврорегіональної співпраці. Автор використовує різноманітні джерела інформації, включаючи наукові дослідження, звіти міжнародних організацій та публікації в ЗМІ. Загалом, текст є цінним внеском у розуміння проблем єврорегіональної співпраці. Автор надає чіткий опис проблем, пропонує ґрунтовні рішення та пропонує альтернативні підходи.

5. Чіткість, обґрунтованість, практичне значення, можливість реалізації висновків (10 бал.):

Висновки чітко сформульовані та легко зрозумілі.

Використовується логічна структура та послідовність. Немає плутанини чи двозначності. Висновки ґрунтуються на результатах дослідження. Використовуються дані з різних джерел, включаючи наукові статті, звіти та опитування. Аргументи чітко та логічні. Висновки мають практичне значення. Рекомендації чіткі та практичні.

1. Оформлення роботи та дотримання графіку виконання БДР (6 балів):

Робота виконана з порушенням графіку виконання КМР

2. Позитивні сторони дипломної роботи:

Робота написана грамотно та стилістично правильно. Автор використовує наукову термінологію. У роботі представлені результати дослідження світового досвіду. Автор робить обґрунтовані висновки та пропонує практичні рекомендації

Недоліки роботи:

Додати більше інформації про вплив війни на конкретні галузі економіки. Розглянути можливі довгострокові наслідки війни для світової економіки

Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи (60 балів): _____

Допущення до захисту перед ЕК _____

Допущення КМР до захисту перед ЕК _____ *Допущена КМР до захисту перед ЕК*

Науковий керівник доцент кафедри, доцент, кандидат економічних наук,
(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Прохорова М.Е.
(прізвище, ініціали)

Рецензія
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача вищої освіти

Львовича Федіра Вячеславовича

**Тема: Єврорегіони за участю українських областей: проблеми та
потенціал розвитку**

Кваліфікаційна бакалаврська робота на тему «Єврорегіони за участю українських областей: проблеми та потенціал розвитку» є актуальним і важливим дослідженням у контексті сучасних викликів та можливостей транскордонного співробітництва України з країнами Європейського Союзу. У роботі розглядаються теоретичні та практичні аспекти функціонування єврорегіонів, механізми співпраці, проблеми та перспективи розвитку.

Робота складається з трьох основних розділів, вступу, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи налічує 65 сторінок, містить 10 таблиць, 3 рисунки та список використаних джерел, що включає 50 найменувань.

Вступ обґрунтовує актуальність теми, визначає мету та завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження, а також методи, що були використані в роботі. Автор чітко формулює мету дослідження – дослідити особливості діяльності та функціонування єврорегіонів за участю українських областей, виявити проблеми та потенціал для ефективної співпраці.

Розділ 1. Теоретичні підходи дослідження єврорегіонів за участю українських областей розкриває поняття та характеристики єврорегіонів, роль українських областей у реалізації єврорегіональних проектів. Автор вдало використовує наукові джерела, зокрема праці відомих вітчизняних та іноземних науковців, що дозволяє глибше зрозуміти сутність та значення єврорегіонів.

Розділ 2. Розвиток єврорегіонів за участю українських областей аналізує механізми співпраці та взаємодії в єврорегіонах, єврорегіональні проекти та ініціативи, програми підтримки та фінансування, а також економічний потенціал українських областей у контексті єврорегіонів. Особливо варто відзначити ґрунтовний аналіз програм підтримки, таких як INTERREG та Європейський інструмент сусідства.

Розділ 3. Проблеми та перспективи розвитку єврорегіонів висвітлює основні проблеми та виклики єврорегіональної співпраці, пропонує перспективи її розвитку. Автор виявляє ключові бар'єри, зокрема адміністративні та економічні, які стримують ефективну співпрацю, та пропонує шляхи їх подолання.

У висновках підсумовуються основні результати дослідження, підтверджується актуальність та доцільність обраної теми. Автор вдало формулює висновки щодо потенціалу та перспектив розвитку єврорегіонів за

участю українських областей, наголошуючи на важливості стратегічних заходів для підвищення використання потенціалу цих регіонів та їх сталого економічного зростання.

Робота структурована та логічно побудована. Автор демонструє розуміння теми, вміння аналізувати наукові джерела та практичні дані, використовувати різноманітні методи дослідження. Разом з тим, варто звернути увагу на деякі аспекти, які могли б покращити роботу:

- Більш детальний аналіз сучасних викликів, таких як глобалізація та війна, та їх вплив на єврорегіональну співпрацю та визначення рівня транскордонного співробітництва українських областей.

- Розширення розділу, що стосується практичного застосування отриманих результатів дослідження.

- Розгляд нормативно-правових та методологічних засад транскордонного співробітництва

Робота рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Рецензент

К.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародного бізнесу

ЗВО «Університет економіки та права «КРОК»

Цевух С.М.

Підпис засвідчую: _____
(посада, підпис)

Місце печатки організації, де працює рецензент

Підпис _____ засвідчую
Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу
департаменту
«Університет економіки та права «Крок»»
Олександр Палаціук
05 _____ 06 _____ 20 24 р.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОРЕГІОНІВ ЗА УЧАСТЮ УКРАЇНСЬКИХ ОБЛАСТЕЙ	6
1.1. Поняття та характеристики єврорегіонів	6
1.2. Роль українських областей у реалізації єврорегіональних проектів	13
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ЄВРОРЕГІОНІВ ЗА УЧАСТЮ УКРАЇНСЬКИХ ОБЛАСТЕЙ	21
2.1 Механізми співпраці та взаємодії в єврорегіонах	21
2.2. Єврорегіональні проекти та ініціативи: програми підтримки та фінансування	30
2.3. Економічний потенціал українських областей у контексті єврорегіонів	42
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЄВРОРЕГІОНІВ	49
3.1. Проблеми та виклики єврорегіональної співпраці	49
3.2. Перспективи розвитку єврорегіональної співпраці	55
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Єврорегіони як одна з форм транскордонних відносин, де завдяки спільних зусиль реалізуються програми економічної, соціальної, регіональної, культурної взаємодії, вирішуються проблем певного регіону на основі використання їх потенціалу. Єврорегіони сприяють активізації експорту-імпорту товарів і послуг, руху капіталів, розвитку інфраструктури, сталого економічного розвитку. Транскордонна співпраця, транскордонний бізнес активізує використання економічного потенціалу прикордонних зон, залучаються нові технології, створюються привабливі робочі місця, зростають обсяги надходжень до бюджетів регіонів. Українські території, які входять до єврорегіонів отримують більш повний доступ до ринків сусідніх країн. Завдяки інтенсифікації прикордонної торгівлі зростає добробут мешканців даних регіонів. Водночас, будь-які єврорегіони під час реалізації спільних проєктів зіштовхуються з певними проблемами та труднощами. Отже, напрямок дослідження є актуальним і потребує подальшого його розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток та діяльність єврорегіонів, їх подальші перспективні шляхи розвитку висвітлені у працях таких вітчизняних науковців, як Гоблик В.В., Кравців В.С., Літвін Л.А., Мікула Н.А. та Ткаленко С.І., Тищенко О.П., Щерба Г.І., та в працях іноземних науковців, таких як, Gwizdała J., Kish Y., Pintsch A., Nowicka K. & Sagan I. & Studzińska D., Shaban T. та багатьох інших. При цьому певні аспекти діяльності єврорегіонів в сучасних умовах залишають не в повній мірі розкритими, а саме виклики в умовах глобалізації, війни та перспективи їх розвитку.

Мета дипломної роботи – дослідити особливості діяльності, функціонування єврорегіонів за участю українських областей, виявити можливі

проблеми та потенціал для ефективної співпраці. Відповідно до заданої мети вирішені такі **завдання**:

- розкрити на теоретичному рівні поняття дефініції «єврорегіон» та надати їм характеристику;
- показати роль українських областей у реалізації єврорегіональних проектів;
- визначити механізми співпраці та взаємодії в єврорегіонах;
- розкрити, проаналізувати єврорегіональні проекти та ініціативи;
- дослідити економічний потенціал українських областей у контексті єврорегіонів;
- виявити можливі проблеми та виклики єврорегіональної співпраці;
- визначити шляхи та перспективи розвитку єврорегіональної співпраці

Об'єкт роботи – процес діяльності єврорегіонів за участю українських областей.

Предметом роботи є наукові та прикладні, проблемні аспекти діяльності єврорегіонів та виявлення потенціалу подальшого розвитку.

Методи дослідження. У дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема:

аналіз та узагальнення (при розкритті поняття «єврорегіон» та «транскордонне співробітництво», характеристики єврорегіонів),

пояснення та абстрагування (при розкритті єврорегіональних проектів та ініціатив, зокрема таких, як INTERREG, Європейське територіальне співробітництво, Європейський інструмент сусідства тощо; виявлення бар'єрів у єврорегіональній співпраці між українськими регіонами та регіонами ЄС),

табличний та графічний методи подання інформації (у процесі дослідження економічного потенціалу українських областей в Карпатському регіоні).

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Результати кваліфікаційної бакалаврської роботи рекомендується використовувати для висновків регіональних адміністрацій, які входять до єврорегіонів для вироблення стратегічних заходів щодо підвищення використання потенціалу цих регіонів та їх сталого економічного зростання.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи налічує 65 сторінок. Робота містить 10 таблиць, 3 рисунки, список використаних джерел, що включає 50 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОРЕГІОНІВ ЗА УЧАСТЮ УКРАЇНСЬКИХ ОБЛАСТЕЙ

1.1. Поняття та характеристики єврорегіонів

Єврорегіони найчастіше розглядаються як структура транскордонного співробітництва, яка об'єднує сусідні регіони з різних країн Європейського Союзу (ЄС). Єврорегіони за участю українських областей як правило включають ті області, які межують з регіонами (областями, територіями) інших країн. Ці регіони співпрацюють на різних рівнях, включаючи економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти, для вирішення спільних проблем і сприяння спільному розвитку.

Сучасна Європа характеризується спільною культурою та історією, а також численними кордонами. У XIX та XX століттях національна держава розвивалася як домінуючий суб'єкт у контексті напруженості між регіонами. Традиційна концепція державного кордону часто розвивалася із захисної функції. З юридичної точки зору кордони являють собою лінію, де закінчується суверенітет держав.

З кінця 1989-1990 рр. в Європі відбуваються різні процеси, які включають: демонтаж внутрішніх кордонів ЄС із реалізацією єдиного європейського ринку; переміщення внутрішніх кордонів ЄС до зовнішніх кордонів Європейського Союзу, а отже, до зовнішніх кордонів, спільних з третіми країнами. Усі прикордонні регіони в Європі безпосередньо зазнають впливу всіх цих подій, як на внутрішніх кордонах ЄС, так і на його зовнішніх кордонах, де їм доводиться вирішувати широкий спектр нових завдань. Сучасні кордони значною мірою

втрапили свою попередню функцію блокування національних держав одна від одної, хоча на кордонах залишаються великі, чіткі економічні, соціальні та правові відмінності.

Статус багатьох прикордонних регіонів можна перетворити на сприятливу ситуацію в Європі лише тоді, коли всі економічні, соціальні, культурні, ділові, інфраструктурні та правові бар'єри будуть усунені, а Європа буде інтегрована в єдине різноманітне ціле. Таким чином, прикордонні та транскордонні регіони беруть на себе функцію мосту і стають пробним каменем європейського об'єднання і життєздатного сусідства на зовнішніх кордонах Союзу.

Єврорегіони не є юридичними особами, але їх діяльність регулюється відповідними статутами. Вперше єврорегіон з'явився між Нідерландами та Німеччиною як транскордонний регіон (EUREGIO) [12]. Ключові дати розвитку єврорегіонів в ЄС наведені у табл.1.1.

Таблиця 1.1. Ключові дати розвитку єврорегіонів в ЄС

Рік	Події
1958	Створення єврорегіону за участю Нідерландами та Німеччиною –EUREGIO, звідки й з'явилася назва «єврорегіон»
1971	Створення Асоціація європейських прикордонних регіонів (Association of European Frontier Regions), що являла собою об'єднання, до якого входять як прикордонні, так і транскордонні регіони (близько 40 членів). Асоціація відстоює інтереси своїх членів перед державними структурами: організовує конференції та форуми, є дорадчим органом Ради Європи та ЄС
1983	Створення Робочого співтовариства Піренеїв, яке об'єднує: Аквітанію, Лангедок-Руссільйон і Південь-Піренеї, Каталонію, Арагон, Еускаді, Наварру та Андорру.
1989	Створення спільного фонду, що спрямований на фінансування транскордонних проєктів. Це супроводжується угодою, яка знаменує початок двосторонньої співпраці між Аквітанією та Еускаді. У 1992 році Наварра приєднується до партнерства, створюючи загальний тристоронній фонд, який функціонував до 1999 року.
2004	Створення інструменту з власною юридичною особою: PLAЕ (логістична платформа Аквітанії-Еускаді) у формі Європейської групи економічних інтересів (EEIG) зі штаб-квартирою в Сан-Себастьяні.
2006	Імплементация Регламенту (ЄС) № 1082/2006 про створення Європейської групи територіального співробітництва (EGTC).
2009	Підписання спільної декларації двох президентів про створення єврорегіону «Аквітанія-Еускаді» у формі Європейської групи територіального співробітництва (EGTC).

2011	Створення єврорегіону Аквітанія-Еускаді зі штаб-квартирою в Андаї.
2014	Прийняття Єврорегіональної стратегії 2014-2020
2018	Актуалізація стратегічного плану на 2014-2020 рр.

Джерело: складено за [12, 42].

Отже, основною характеристикою поняття «єврорегіон» є те, що суб'єкти (держави) мають географічну близькість. Єврорегіони складаються із суміжних регіонів, які мають спільні кордони або знаходяться в безпосередній близькості один від одного. Основною метою єврорегіонів є сприяння співпраці та/або транскордонної співпраці через кордони. Це передбачає спільні ініціативи та проекти, спрямовані, як правило, на сприяння економічному розвитку, покращення інфраструктури та вирішення спільних проблем. Єврорегіони зазвичай передбачають співпрацю між місцевими та регіональними органами влади, часто із залученням національних урядів. Ця багаторівнева структура управління дозволяє скоординувати зусилля на різних адміністративних рівнях.

Єврорегіони мають на меті сприяти розвитку культурних і соціальних зв'язків між регіонами-учасниками. Це може включати ініціативи щодо сприяння вивченню мов, культурні заходи та обміни між громадами.

Загалом, поняття «єврорегіон» і використовуване з ним поняття «транскордонне співробітництво» розкривається у працях багатьох українських та вітчизняних дослідників (табл 1.2).

Отже, у європейській політиці термін єврорегіон зазвичай відноситься до транснаціональної структури співпраці між двома (чи більше) суміжними територіями, розташованими в різних європейських країнах. Єврорегіони являють собою певний тип транскордонного регіону. Зазвичай не відповідають жодній законодавчій чи урядовій інституції, не мають прямої політичної влади, а їхня робота обмежується повноваженнями місцевих і регіональних органів влади, які їх складають.

Таблиця 1.2. Деякі підходи дослідників до визначення «єврорегіон» та «транскордонне співробітництво»

Автор	Визначення
Закон України «Про транскордонне співробітництво» [38]	єврорегіон: «організаційна форма співпраці адміністративно-територіальних одиниць європейських держав, що здійснюється відповідно до дво- або багатосторонніх угод про транскордонне співробітництво».
Н. Луцишин [43]	єврорегіон: «просторове формування з чітко окресленими межами, закріплене на законодавчому рівні, містить прикордонні господарські комплекси щонайменше двох держав, які мають спільний кордон, діяльність якого спрямована на стимулювання соціально-економічного розвитку своїх територій».
Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними товариствами або органами влади [11]	транскордонне співробітництво: «це будь-які спільні дії, спрямовані на зміцнення та розвиток добросусідських відносин між територіальними товариствами чи органами влади, які перебувають у підпорядкуванні двох або кількох сторін Угоди, та підписання необхідних угод чи угод. Транскордонне співробітництво здійснюється в межах компетенції територіальних товариств або органів влади, які визначаються внутрішнім законодавством».
Г.І. Щерба [50]	єврорегіон: «вища організаційна форма транскордонної співпраці, що характеризується наявністю системи управління та фінансування цієї діяльності».
І. Студенніков [48]	єврорегіон: «це форма транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, що мають спільний кордон. Важливою рисою цього співробітництва є координація та узгодження зусиль територіальних громад або місцевих органів влади прикордонних регіонів різних країн для спільного розвитку та вирішення спільних проблем. Спрямованість на узгоджені заходи в різних сферах життєдіяльності, врахування національного законодавства і норм міжнародного права підкреслює важливість правової та інституційної бази для ефективного функціонування транскордонного співробітництва»
Oriano Otočan [23]	єврорегіон: це форма транскордонного співробітництва між територіальними товариствами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, які мають спільний кордон і де співпраця спрямована на координацію спільних зусиль, а також виконання узгоджених дій у різних сферах життя відповідно до національного законодавства та норм міжнародного права для вирішення спільних проблем щодо прав людей, які проживають на цій території по обидва боки кордону.

Вони організовуються для просування спільних інтересів через кордон і співпраці для загального блага прикордонного населення. Єврорегіони як

транскордонні структури являють собою механізми співпраці між одиницями місцевого чи регіонального управління через кордон з метою просування спільних інтересів і підвищення рівня життя прикордонного населення.

Як правило, для єврорегіонів притаманний зростаючий обмін товарами на території країн та вільний рух людей, робочої сили, послуг і капіталу. Становище прикордонних і транскордонних регіонів у Європі характеризується широким спектром економічних бар'єрів і дисбалансів на внутрішніх і зовнішніх кордонах ЄС. Економічні центри в прикордонних районах часто відрізані від частини їхньої природної глибини через кордон, що фактично спотворює можливу структуру торгівлі та послуг. У результаті прикордонні та транскордонні регіони все ще часто мають боротися з дефіцитом альтернативних і високоякісних робочих місць та національних та транскордонних навчальних закладів. Компанії в прикордонних регіонах часто не мають належних знань про ринкові можливості, експортні можливості та маркетингові ресурси через кордон.

Єврорегіони мають такі характеристики [23]:

- географічний аспект, єврорегіон це територія, яка має особливе географічне положення;
- політичний аспект, це частина цієї території знаходиться під законодавчою владою суверенних держав, які мають спільний кордон;
- адміністративний, це прикордонні регіони держав, які мають спільний кордон, створюють єврорегіон;
- функціональний, єврорегіон є формою транскордонного співробітництва.

У законодавчому аспекті створення єврорегіону не призводить до появи нового адміністративно-регіонального утворення. Законодавче регулювання на території кожного учасника єврорегіону здійснюється відповідно до чинного законодавства держави, до якої він належить. Керівні органи Єврорегіону

виконують координаційні функції і не мають владних повноважень, а також не можуть замінювати органи влади, які працюють на території кожного члена.

Що стосується політичних аспектів, єврорегіон не діє проти державних національних інтересів; єврорегіони не є надмірними утвореннями; у своїй діяльності єврорегіони не замінюють зовнішньополітичних функцій держав, адміністративно-територіальні одиниці до яких входять.

Якщо розглядати історичні аспекти, то в переважній більшості випадків єврорегіони займають території, які мають спільне історичне минуле і навіть колись перебували в межах однієї держави. Іноді єврорегіони складаються з територій, які в більш-менш далекому минулому мали так званий «спірний статус», право володіння такою територією, яка належала одній державі, було предметом суперечки для сусідньої, яка має спільний кордон. Якщо брати до уваги національні аспекти єврорегіонів, то, як правило, єврорегіони – це багатонаціональні території чи регіони, де проживають представники кількох етнічних груп. У багатьох випадках на територіях спільного кордону проживають представники кількох національних меншин, які представляють національну більшість країни, що знаходиться на протилежному боці кордону.

Також варто зазначити, що території або регіони, що входять до складу єврорегіонів, є периферійними щодо адміністративних центрів власних країн. Можуть бути наявними спільні транскордонні проблеми, які характерні для всіх територій чи регіонів, що входять до складу єврорегіонів. Для вирішення проблем необхідно об'єднати зусилля територіальних товариств або органів влади сусідніх держав. Як правило, це проблеми екології, проблеми розвитку прикордонної інфраструктури транспорту та зв'язку, раціонального використання людських ресурсів, забезпечення умов для розвитку національних меншин тощо.

Асоціація європейських прикордонних регіонів (AEBR) встановлює такі критерії для визначення єврорегіонів [23]:

- 1) Асоціація місцевих і регіональних органів влади по обидві сторони національного кордону, іноді зі структурою керівництва, подібною до зборів;
- 2) Транскордонна асоціація з постійним секретаріатом та технічною та адміністративною групою з власними ресурсами;
- 3) Мають приватноправовий характер, засновані на некомерційних асоціаціях або фондах по обидві сторони кордону відповідно до відповідного чинного національного законодавства;
- 4) Публічно-правовий характер, що базується на міждержавних угодах, в тому числі за участю територіальних органів влади.

Основними причинами створення єврорегіонів є подолання історичних бар'єрів через транскордонне співробітництво, усунення диспропорцій між регіонами по обидва боки кордону, позитивний вплив на різні сфери життя мешканців прикордонних територій країн у культурному, соціальному плані, економічний та інфраструктурний рівні, підготовка та впровадження конкретних проектних пропозицій, що стимулюють територію.

Що стосується територій в ЄС, то багато єврорегіонів користуються фінансовою підтримкою, яку надає Європейський Союз через різні програми, спрямовані на сприяння транскордонному співробітництву та регіональному розвитку. Як правило, регіони-учасники працюють разом над розробкою спільних стратегій, які можуть підвищити їхню конкурентоспроможність, вирішити спільні виклики та використати спільні можливості. Також єврорегіони часто докладають спільних зусиль для вирішення екологічних проблем і сприяння сталому розвитку, визнаючи, що екологічні проблеми часто виходять за межі національних кордонів.

1.2. Роль українських областей у реалізації єврорегіональних проєктів

З початком ХХІ ст. спостерігаємо активізацію транскордонного співробітництва в Україні, зокрема у формі єврорегіонів. Ці єврорегіони визначаються як вища організаційна форма транскордонної співпраці. Вона має систему управління та фінансування. Основною метою створення єврорегіонів є розв'язання спільних проблем, зокрема підвищення рівня життя прикордонного населення, розвитку комунікаційної інфраструктури, співпраці у сферах економіки, освіти, охорони здоров'я, культури та довкілля.

Єврорегіони активно застосовують процедури отримання фінансової допомоги через ініціативи Європейського Союзу, а також через національні та регіональні програми. Єврорегіони мають спільну Концепцію розвитку транскордонного регіону, що враховує європейські, національні та регіональні інтереси.

Єврорегіональне співробітництво розглядаємо як форму співпраці між єврорегіонами, а сам єврорегіон вважаємо суб'єктом цієї співпраці. У контексті розвитку транскордонного співробітництва та врахування нових організаційних структур, таких як Європейська українська транскордонна співпраця (ЄУТС), Об'єднані Європейські Студії (ОЄС), транскордонні партнерства, транскордонні кластери тощо, розширення поняття єврорегіонального співробітництва до усіх цих форм співпраці вважається доцільним. Під єврорегіональним співробітництвом розуміється співпраця між єврорегіонами, яка може включати в себе різні форми транскордонного співробітництва, враховуючи інституційний розвиток та появу нових організаційних структур в цьому контексті [44].

Українські області взяли участь у створенні єврорегіональних проєктів з 1993 року. Участь в єврорегіонах вважається сприятливою для розширення взаємовигідного торговельно-економічного співробітництва. Це також дозволяє прикордонним адміністративним одиницям самостійно звертатися до

європейських структур для отримання фінансової та технічної підтримки для імплементації проєктів транскордонного співробітництва. Особливий акцент робиться на тому, що участь в єврорегіонах сприяє міжнародній інтеграції України. Це вказує на важливість та позитивні наслідки єврорегіонального співробітництва для розвитку та взаємодії України з європейськими партнерами.

Україна має 19 адміністративно-територіальних одиниць, які мають спільні кордони з іншими країнами світу. На сьогоднішній день налічується 10 єврорегіонів в яких українські області беруть участь (табл 1.3).

Таблиця 1.3. Єврорегіони за участю України

Назва єрорегіону	Дата створення, рік	Країни єврорегіону
Карпатський	14 лютого 1993	Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія
«Буг»	29 вересні 1995	Україна, Польща, Білорусь
«Нижній Дунай»	14 серпня 1998	Україна, Молдова, Румунія
«Верхній Прут»	22 вересня 2000	Україна, Молдова, Румунія
«Дніпро»	29 квітня 2003	Україна, рф, Білорусь
«Слобожанщина»	7 листопада 2003	Україна, рф
«Ярославна»	24 квітня 2007	Україна, рф
«Чорноморський»	26 вересня 2008	Азербайджан, Албанія, Болгарія, Греція, Грузія, Молдова, рф, Румунія, Сербія, Туреччина, Україна
«Донбас»	29 жовтня 2010	Україна, рф
«Дністер»	2 лютого 2012	Україна, Молдова

Джерело: [45]

П'ять з вищеперерахованих єврорегіонів створено з країнами членами Європейського союзу – Карпатський, «Буг», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Чорне море». Розглянемо основні характеристики цих єврорегіонів.

Карпатський єврорегіон є транскордонною ініціативою, що об'єднує регіони від південного заходу Польщі до північного заходу Румунії. Цей єврорегіон включає [39, с.309]:

з українських областей – Львівську, Закарпатську, Івано-Франківську та Чернівецьку області,

та адміністративно-територіальні одиниці п'яти держав – Польщі – Підкарпаття та Малопольське воєводство (Кросно, Перемишль, Жешув, Тарнув), Словаччини – Пряшівський, Кошицький та Пряшівський краї (райони Бардіїв, Гуменне, Кошице, Межилаборце, Міхаловце, Пряшів, Сабінов, Сніна, Собранце, Стропков, Свидник, Требішов, Вранов), Угорщини – Східне та Північне Закарпаття (округи: Боршод-Абауй-Земплен, Гайду-Бігар, Гевеш, ЙасНадькун-Солнок, Саболч-Сатмар-Берег та міста: Мішкольц, Дебрецен, Егер, Ніредьгаза), Румунії (повіти Сату-Маре, Марамуреш, Бігор, Салай, Ботошани).

Карпати є важливим екологічним регіоном з багатою біорізноманіттю. Метою створення регіону є покращення транскордонного співробітництва між його членами. Українська частина Карпат відіграє ключову роль у збереженні біорізноманіття, лісових ресурсів та водних систем. Це важливо для екологічної рівноваги в регіоні. Українські області виступають туристичним центром регіону, приваблюючи подорожуючих своєю природною красою, термальними водами, історичними пам'ятками та традиційними заходами.

Співпраця єврорегіону побудована на принципах взаємодопомоги та обміну ресурсами. Наявність добре розвиненої транспортної та комунікаційної інфраструктури сприяє легкому пересуванню людей та товарів, а також обміну інформацією між регіонами. В межах Карпатського єврорегіону передбачено ефективне екологічне управління, зокрема заходи з охорони природи, використання енергоефективних технологій та збереження біорізноманіття, тобто забезпечення сталого розвитку.

Україна в Карпатському єврорегіоні є важливим учасником культурного обміну в межах єврорегіону, сприяючи зближенню та розумінню між різними національностями. Залучені громадські організації, місцеві спільноти та інші зацікавлені сторони до процесів прийняття рішень та реалізації проектів для

забезпечення широкого врахування потреб населення. Також Україна активно бере участь у розвитку економічних проєктів, спрямованих на підтримку підприємництва та розвиток інфраструктури в Карпатах.

Єврорегіон «Буг» (Euregio Bug) це територіальний союз, що об'єднує прикордонні регіони трьох країн; назва «Буг» вказує на річку, яка протікає через цей регіон та є природнім кордоном між державами. До цього єврорегіону відносяться [39, с.307]:

з українських областей – Волинська область, Львівська область (Жовківський та Сокальський райони), Рівненська область,

та адміністративно-територіальні одиниці двох держав Польщі (Хелмське, Люблінське, Замостське, Тарнобжеське та Білопідлянське воєводства), Білорусь (Брестська область).

Основною метою Єврорегіону «Буг» є сприяння ефективному розвитку та співпраці між учасниками, вирішення спільних економічних, соціальних та культурних питань. Єврорегіон розвиває співпрацю в таких сферах, як економіка, туризм, освіта, культура, наука та інші. Здійснюється обмін досвідом та реалізація спільних проєктів. Регіон має багатий культурний спадок через різноманіття етнічних груп та історичні спільність. Розвиток мовної та культурної різноманітності є однією з ключових складових співпраці. З розвитком туризму в регіоні акцентується на привабливості природних та культурних об'єктів, які можна відвідати у межах Єврорегіону «Буг».

Україна, як учасник цього єврорегіону, має можливість залучати інвестиції, спільно розвивати економіку та вирішувати регіональні питання на міжнародному рівні. Важливою роллю України є сприяння зближенню та взаєморозумінню різних культур та традицій в межах даного єврорегіону.

Єврорегіон «Нижній Дунай» є транскордонною ініціативою, яка об'єднує регіони вздовж нижньої течії Дунаю. До цього єврорегіону відносяться [39, с.310]:

з українських областей – Одеська область,
та адміністративно-територіальні одиниці двох держав Республіки Молдова (райони Вулканешти, Кагул, Кантемир), Румунії (повіти Бреїла, Галац, Тульча).

Україна в єврорегіоні «Нижній Дунай» займає значну частину берегів нижнього Дунаю, вносячи свій вклад у формування екосистеми та природного середовища регіону. Береги Дунаю слугують важливим транспортним коридором, а Україна має великі території та міста вздовж цього водного шляху, що визначає її важливість для транспортної логістики регіону.

Україна спільно з іншими країнами регіону сприяє забезпеченню екологічної стійкості та природоохоронним заходам вздовж Дунаю, щоб зберегти природні ресурси. Також Україна спільно з іншими країнами регіону може сприяти розвитку транскордонного туризму, використовуючи культурну та природну спадщину регіону. В межах даного єврорегіону Україна бере участь у реалізації спільних проектів та ініціатив, спрямованих на зміцнення співпраці у сферах економіки, освіти, культури та інших. Роль України в Єврорегіоні «Нижній Дунай» полягає в активній участі у спільних ініціативах, спрямованих на сприяння економічному, екологічному та соціокультурному розвитку регіону.

Єврорегіон «Верхній Прут» є транскордонною ініціативою, що об'єднує регіони вздовж верхнього басейну річки Прут. До цього єврорегіону відносяться [39, с.312]:

з українських областей – Чернівецька область,
та адміністративно-територіальні одиниці двох держав Республіки Молдова (Бельцький та Єдинецький повіти), Румунії (Ботошанський та Сучавський повіти).

Україна має значну частину своєї території вздовж верхнього басейну річки Прут, що робить її ключовим учасником в цьому транскордонному регіоні. Регіон вздовж верхнього Пруту має велике екологічне значення, і Україна взаємодіє з Румунією та іншими учасниками для забезпечення природоохоронних заходів та

екологічної стійкості. Україна співпрацює з румунськими партнерами у розвитку транскордонних проектів та програм, спрямованих на поліпшення якості життя прикордонного населення та спільний розвиток регіону. Україна бере участь в єврорегіональних ініціативах, що сприяє розвитку туризму та культурного обміну між Україною та Румунією, підсилюючи взаєморозуміння та співпрацю в цих сферах. Також Україна бере участь у спільних проектах з розвитку інфраструктури, транспорту та енергетики в регіоні, сприяючи його економічному зростанню та сталому розвитку.

Єврорегіон «Верхній Прут» працює над створенням спільних стратегій та програм з охорони навколишнього середовища. Ці програми включають заходи щодо збереження природних резерватів, енергоефективності, відновлення екосистем та інші екологічні ініціативи. Слід зазначити, що даний єврорегіон відділяє час на прогнозування та планування результатів своїх програм. Це важливо для забезпечення ефективного впливу на стан довкілля та визначення позитивних змін. Також активно веде моніторинг ходу реалізації своїх програм, щоб переконатися, що заплановані заходи виконуються відповідно до узгоджених стратегій. Моніторинг також допомагає виявляти та коригувати евентуальні проблеми чи труднощі в процесі впровадження. Проекти даного єврорегіону включають розвиток зелених технологій, підтримку сталого туризму, збереження природних ресурсів та покращення якості життя населення. І Україна виступає активним учасником у Єврорегіоні «Верхній Прут», сприяючи спільним ініціативам та розвитку регіональної співпраці.

Єврорегіон «Чорноморський» є транскордонною ініціативою, що об'єднує регіони вздовж верхнього басейну річки Прут. До цього єврорегіону відносяться [39, с.317]:

з українських областей – Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Донецька області, Автономна Республіка Крим, а також місто Севастополь (частини цих територій є тимчасово окупованими),

та адміністративно-територіальні одиниці десяти держав.

З метою розвитку та співпраці у різних сферах, таких як екологія, економіка, транспорт і безпека існують ініціативи країн даного єврорегіону, які оточують Чорне море. Україна взаємодіє з прибережними країнами для розвитку економіки в регіоні, включаючи спільні інфраструктурні проекти, розвиток торговельних зв'язків і стимулювання економічного росту. Виключенням для взаємозв'язків на сьогоднішній день є рф, країна яка вторглась в Україну і розв'язала війну 24 лютого 2022 р. На сьогоднішній день єврорегіон «Чорноморський» не функціонує в повній мірі у зв'язку з війною. Але, до 2022 р. у світлі екологічних викликів, пов'язаних з Чорним морем, Україна співпрацювала з іншими країнами для захисту навколишнього середовища, взаємодії в рамках міжнародних екологічних ініціатив. Завдяки своєму прибережному положенню, Україна взаємодіяла з іншими країнами для розвитку морських та транспортних зв'язків, що сприяло підвищенню торговельного обороту та обміну товарами. Україна брала участь у регіональних ініціативах та форматах співпраці, спрямованих на забезпечення безпеки та стабільності в Чорноморському регіоні. Отже, Україна грає важливу роль у співпраці в рамках Чорноморського регіону, оскільки вона має значущий прибережний коридор до Чорного моря та є ключовим учасником в регіональних ініціативах, і така співпраця є важливою для забезпечення сталого розвитку та вирішення спільних викликів для всіх країн, які мають доступ до Чорного моря.

Підсумовуючи, слід наголосити, що українські області у реалізації єврорегіональних проєктів мають ряд позитивних наслідків, що відображається на розвитку та взаємодії з європейськими партнерами. До них відноситься:

- *економічні переваги.* Участь в єврорегіональних програмах та проєктах дозволяє українським регіонам отримати доступ до фінансових ресурсів та технічної підтримки з боку Європейського Союзу та інших міжнародних організацій. Це може сприяти розвитку інфраструктури, впровадженню нових

ініціатив, підвищенню інвестиційної привабливості територій, розвитку бізнес-зв'язків;

– *розширення торговельно-економічних можливостей.* Через участь у єврорегіонах українські області, й загалом Україна отримує можливість розширити торговельні та економічні зв'язки з прикордонними країнами Європи, що сприяє зростанню економічного потенціалу;

– *технічна допомога та експертиза.* Україна може скористатися досвідом та експертизою країн Європейського Союзу в різних сферах, таких як управління регіональним розвитком, екологічна безпека, освіта, культура та інші. Це сприяє підвищенню якості життя населення, розвитку освіти та культурних обмінів;

– *міжнародна інтеграція.* Участь у єврорегіонах сприяє міжнародній інтеграції України, роблячи її активним учасником міжнародних обмінів та спільних ініціатив. Це допомагає покращити імідж країни, загалом статус України на міжнародній арені, збільшити рівень довіри міжнародних партнерів, сприяти політичній стабільності країни, та сприяти створенню умов для більш ефективної співпраці з іншими державами;

– *міжкультурний обмін та співпраця.* Участь в єврорегіональних програмах стимулює міжкультурний обмін та взаєморозуміння між народами. Це сприяє зміцненню дипломатичних та культурних зв'язків, розвитку толерантності, культурної різноманітності та сприяє вирішенню міжетнічних конфліктів;

– *спільне вирішення проблем.* Єврорегіональне співробітництво створює механізми для спільного вирішення проблем, що виникають на прикордонних територіях, таких як екологічні питання, ліквідація наслідків природних лих, розвиток соціальної інфраструктури тощо.

РОЗДІЛ 2.

РОЗВИТОК ЄВРОРЕГІОНІВ ЗА УЧАСТЮ УКРАЇНСЬКИХ ОБЛАСТЕЙ

2.1. Механізми співпраці та взаємодії в євро регіонах

Транскордонні структури являють собою домовленості про співпрацю між органами місцевого чи регіонального управління через кордон двох різних країн з метою просування спільних інтересів і підвищення рівня життя прикордонного населення в межах географічної сфери співпраці. Історично євро регіони були створені для того, щоб подолати неприродні бар'єри між регіонами та етнічними групами, які «природно» належали разом. Вони розвинулися із звичайних видів діяльності, таких як повсякденні транскордонні поїздки між людьми, які мають спільні економічні, соціальні чи культурні характеристики. Жителі прикордонних територій часто вважають співпрацю як засіб подолання проблем, з якими вони стикаються, та покращення умов життя. Звідси ймовірність того, що євро регіони можуть відносно успішно функціонувати на різних рівнях розвитку. Їх роль завжди полягала в інтеграції та гармонізації регіональних відносин. Співпраця зазвичай починається з обміну між людьми та за допомогою культурних програм. Маючи організаційні структури та власні фінансові ресурси, євро регіони можуть вирішувати широкий спектр транскордонних питань, таких як охорона здоров'я, дослідження та розробки, освіта та навчання, управління відходами, охорона навколишнього середовища, туризм та відпочинок, порятунк та безпека, транспорт та зв'язок інфраструктура, мобільність людей та бізнес-співпраця (див. рис. 2.1).

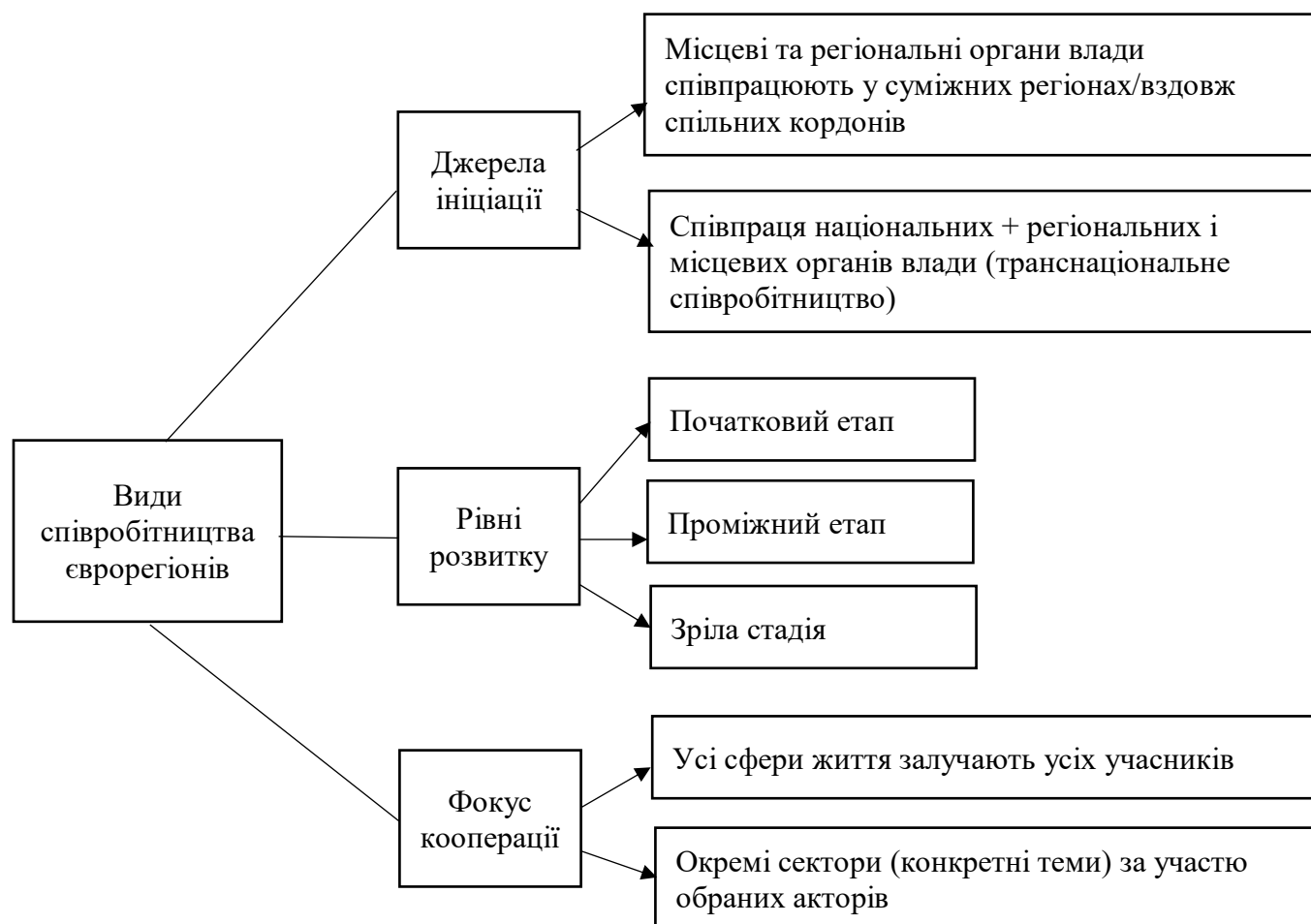

Рис. 2.1 – Види співпраці єврорегіонів

Джерело: [17, с.268]

Співпраця місцевих та регіональних органів влади у суміжних регіонах або вздовж спільних кордонів у єврорегіонах є важливою для забезпечення ефективного розвитку та розв’язання спільних проблем. Їх співпраця базується на обміні інформацією про свої стратегії розвитку, проекти та програми, що стосуються регіонів, розташованих поруч або вздовж кордону. Органи влади можуть спільно розробляти плани розвитку, які враховують інтереси обох регіонів та кордонів. Це може включати обговорення транскордонних інфраструктурних проектів, спільних програм з охорони навколишнього середовища та інші ініціативи. Також така співпраця дозволяє спільно здійснювати проекти з розвитку економіки, туризму, культури, освіти та інших

сфер. Це сприяє забезпеченню більш ефективного використання ресурсів та збільшити соціально-економічний потенціал регіонів. Зацікавлені місцеві органи можуть вступати у партнерство з аналогічними органами сусідніх країн для спільного розв'язання проблем, таких як міграція, боротьба зі злочинністю, розвиток транспортної інфраструктури тощо. У Європейському Союзі існують ініціативи та програми, спрямовані на підтримку транскордонної співпраці, такі як програма Interreg. Місцеві та регіональні органи влади можуть отримувати фінансування та технічну підтримку для реалізації спільних проектів через ці програми.

Що стосується транснаціонального співробітництва (транскордонне або міжнародне), то воно передбачає співпрацю між суб'єктами, організаціями чи урядами за межами національних кордонів для вирішення спільних завдань, досягнення спільних цілей і використання спільних можливостей. Характерними рисами транснаціонального співробітництва є:

- транскордонний характер. Транснаціональне співробітництво за своєю суттю виходить за рамки національних кордонів. Це передбачає взаємодію, обміни та партнерство між акторами з різних країн або регіонів, включаючи сусідні країни, регіони зі спільними екосистемами або території, які стикаються з подібними соціально-економічними проблемами;
- спільні цілі та інтереси. Зазвичай транснаціональне співробітництво виникає внаслідок визнання спільних цілей, інтересів або викликів, які виходять за рамки національних кордонів. Вони можуть варіюватися від збереження довкілля та сталого розвитку до економічної інтеграції та культурного обміну;
- взаємна вигода. Однією з визначальних рис транснаціонального співробітництва є прагнення до взаємної вигоди. Працюючи разом, організації-учасники прагнуть досягти результатів, які є вигідними для всіх залучених сторін. Це може включати економічне зростання, покращення інфраструктури, посилення безпеки чи зміцнення культурних зв'язків;

– багатостороннє співробітництво. Як правило, через транснаціональне співробітництво, передбачається участь багатьох зацікавлених сторін, включаючи уряди, неурядові організації, міжнародні організації, підприємства та місцеві громади. Співпраця між різними учасниками є важливою для використання взаємодоповнюючих сильних сторін, ресурсів і досвіду;

– узгодження політики. Ефективне транснаціональне співробітництво вимагає узгодження політики, нормативних актів і стратегій між юрисдикціями-учасниками; гармонізація законодавчої бази та координація структур управління сприяє більш плавній співпраці та реалізації спільних ініціатив;

– різноманітні партнерства. Транснаціональне співробітництво сприяє різноманітним партнерствам, які охоплюють різні сектори та дисципліни. Співпраця може включати державно-приватне партнерство, наукові установи, організації громадянського суспільства та громадські ініціативи. Такі партнерства використовують широкий спектр перспектив і можливостей для вирішення складних завдань;

– інноваційні підходи. Враховуючи складність транснаціональних проблем, співпраця часто вимагає інноваційних підходів і рішень, зокрема, включаючи застосування нових технологій, розробку міжкультурних комунікаційних стратегій або адаптацію передового досвіду з різних контекстів;

– мобілізація ресурсів. Об'єднання ресурсів і мобілізація фінансування є критично важливими аспектами транснаціональної співпраці. Учасники можуть внести фінансові ресурси, технічну експертизу, людський капітал або підтримку в натуральній формі для спільних ініціатив. Міжнародні механізми фінансування, гранти та програми допомоги розвитку часто відіграють вирішальну роль у сприянні співпраці;

– довгострокове зобов'язання. Зазвичай, транснаціональне співробітництво є довгостроковим заходом, який потребує стійких зобов'язань

усіх залучених сторін. Побудова довіри, зміцнення стосунків і подолання культурних відмінностей потребують часу та зусиль, але є важливими для успіху та тривалості спільних зусиль;

– моніторинг прогресу та оцінка результатів є важливими компонентами транснаціонального співробітництва. Встановлення чітких індикаторів, контрольних показників і механізмів підзвітності допомагає відстежувати ефективність спільних ініціатив, визначати отримані уроки та вдосконалювати стратегії майбутньої співпраці.

Отже, стимулюючи колективні дії та зміцнюючи солідарність через кордони, транснаціональне співробітництво сприяє вирішенню глобальних викликів і просуванню сталого розвитку в регіональному та глобальному масштабі.

У своєму дослідженні Маркус Перкман писав, що у більш ніж сімдесяти випадках муніципалітети та регіональні органи влади співпрацюють зі своїми колегами через кордон у більш-менш формалізованих організаційних механізмах [25, 2003]. Наразі існує тридцять вісім прикордонних регіонів, як визначено NUTS 2 (Європейська Комісія). Однак Асоціація європейських прикордонних регіонів (далі AEBR) має список зі ста шістдесяти восьми єврорегіонів і подібних структур.

ЄС розглядають як причинний фактор, зокрема через зменшення важливості кордонів і зростання регіонального представництва на наднаціональному рівні та в програмі Interreg [1]. Однак різні вчені не погоджуються з тим, чи слід вважати Європейський Союз рушійною силою появи та поширення єврорегіонів у Європі. Згідно зі звітом Європейського парламенту, вплив ЄС часто переоцінюється, оскільки він має тенденцію приховувати той факт, що транскордонне співробітництво здійснюється знизу вгору. Регіони мають давню історію підписання угод про співпрацю.

З точки зору правового статусу єврорегіони відрізняються. Вони можуть включати спільноту інтересів без статусу юридичної особи, Європейське

об'єднання економічних інтересів, некомерційну асоціацію або робочу спільноту без статусу юридичної особи чи громадського органу. Єврорегіони та інші структури транскордонного співробітництва не створюють нового типу уряду на транскордонному рівні. Вони не мають політичних повноважень, а їхня робота обмежена повноваженнями місцевих і регіональних органів влади, які їх складають. Різні структури повинні будуть адаптувати свої потреби та стратегічні цілі до існуючих правових можливостей, передбачених законодавством ЄС, правовою базою Ради Європи, двосторонніми угодами та національним законодавством.

У «Білій книзі про європейські прикордонні регіони» вказується, що транскордонне співробітництво є рамковим політичним завданням для Європейського Союзу, яке має реалізовуватися на регіональному / місцевому рівні у партнерстві з національними органами. Існує необхідність досягти прогресу в розробці більш уніфікованої та всебічної типології європейських прикордонних і транскордонних регіонів, яка збалансовано об'єднує різні виміри, що характеризують фактичну реальність транскордонного співробітництва. І Рада Європи, і інституції ЄС роками працюють над рекомендаціями та юридичною документацією щодо правового статусу єврорегіонів. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади (ETS № 106) була відкрита для підписання державами-членами Ради Європи в Мадриді 21 травня 1980 року. Вона набула чинності 22 грудня 1981 року. Тридцять три держави ратифікували його і ще три підписали. Так звана Мадридська конвенція стала першим кроком до структур транскордонного співробітництва, заснованих на публічному праві. Рамкова конвенція включає дванадцять статей. Щоб дозволити різницю в правових і конституційних системах у державах-членах Ради Європи, Конвенція встановлює низку типових угод, які дозволяють як місцевим, так і регіональним органам влади, а також державам розмістити

транскордонне співробітництво в контексті, який найкраще відповідає їхнім потребам [4]. Він забезпечує правову основу для завершення двох- та багатонаціональних угод щодо транскордонного співробітництва між регіонами. Висунуті рішення є обов'язковими лише для державних органів у відповідній транскордонній зоні. Країни, які ратифікують Рамкову конвенцію, погоджуються сприяти транскордонному співробітництву, усуваючи перешкоди, і вони надають органам влади, які беруть участь у міжнародному співробітництві, пільги, якими вони користувалися б у суто національному контексті [5].

Слід зазначити, що у Європейській хартії (ст.10) місцеве самоврядування передбачає право органів місцевого самоврядування «належати до міжнародної асоціації» і за таких умов, які можуть бути передбачені законом, співпрацювати зі своїми колегами в інших державах. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади (ETS № 159) був відкритий для підписання державами, які підписали Рамкову конвенцію в Страсбурзі, і був ратифікований п'ятнадцятьма державами і підписаний ще сімома. Другий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади щодо міжтериторіального співробітництва (ETS № 169) був ратифікований дванадцятьма державами, а ще сім підписали. Відповідно до Другого протоколу територіальні громади або органи влади мають право здійснювати міжтериторіальну (територіальні громади або органи влади двох або більше сторін) діяльність і укладати міжтериторіальні угоди відповідно до процедур викладені в їхніх статутах, відповідно до національного законодавства та настільки, наскільки такі угоди відповідають міжнародним зобов'язанням договірних сторін.

Основними перешкодами для спільного транскордонного співробітництва є різні адміністративні та територіальні структури та правові системи, які впливають на рівень діяльності та управління проектами та програмами. Ці

впливи також впливають на управління спільними програмами ЄС. Рада Європи розробила проект правового інструменту у формі третього протоколу до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або органами влади щодо створення груп європейського співробітництва. Нинішню версію правового статуту, що пропонується, було складено таким чином, щоб застосовувати її до кожного проекту конституції єврорегіону II держав-членів Ради Європи. Він був розроблений, щоб служити моделлю для можливого регулювання Європейського Союзу, щоб запровадити основу для транскордонного, транснаціонального або міжтериторіального співробітництва між місцевими та регіональними органами влади [4]. Ідея третього протоколу полягає в тому, що він позбавить країнам необхідності ухвалювати власні національні закони чи поправки.

Отже, діяльність єврорегіонів як форма транснаціонального співробітництва та взаємодії, спрямована на сприяння транскордонній співпраці між сусідніми територіями різних країн. Ці регіони прагнуть сприяти економічному розвитку, культурному обміну, захисту навколишнього середовища та добробуту своїх жителів через спільні ініціативи. Механізми співпраці та взаємодії в єврорегіонах включають кілька ключових компонентів, які забезпечують ефективну співпрацю:

По-перше, правові та інституційні рамки. Двосторонні або багатосторонні угоди єврорегіонів часто засновуються на основі офіційних угод між залученими країнами, регіонами або місцевими органами влади. Ці угоди створюють правову основу співпраці. Більшість єврорегіонів мають визначені структури управління, такі як ради чи комітети, до складу яких входять представники кожної організації-учасника. Ці структури відповідають за прийняття рішень, координацію та управління спільною діяльністю.

По-друге, спільне планування та розробка стратегії. Єврорегіони розробляють спільні стратегії регіонального розвитку, які визначають

пріоритетні сфери співпраці, такі як інфраструктура, охорона здоров'я, освіта та захист навколишнього середовища. Інтегровані плани розвитку у єврорегіонах окреслюють конкретні проекти та ініціативи, спрямовані на досягнення стратегічних цілей даного єврорегіону, сприяючи скоординованим інвестиціям і розподілу ресурсів.

По-третє, фінансові механізми, можливе спільне фінансування, коли єврорегіони мають спеціальні бюджети, які вносять організації-учасники. Крім того, вони часто шукають зовнішнього фінансування від національних урядів, Європейського Союзу (зокрема через такі програми, як Interreg) та інших міжнародних організацій. Можливо фінансування на основі проектів, коли багато ініціатив у єврорегіонах фінансуються через конкретні проекти, які можуть фінансуватися з різних джерел, включаючи гранти ЄС, інвестиції приватного сектору та державно-приватне партнерство.

По-четверте, реалізація спільних проектів та ініціатив, таких як:

- транскордонні інфраструктурні проекти, які включають транспортні, комунікаційні та енергетичні інфраструктурні проекти, які покращують зв'язок та інтеграцію в єврорегіоні;
- екологічні проекти, які через спільні ініціативи часто зосереджені на транскордонному захисті навколишнього середовища, сталому розвитку та управлінні природними ресурсами;
- культурні та освітні обміни, що у єврорегіонах сприяють культурному взаєморозумінню та співпраці через обміни, фестивалі, спільні освітні програми та туристичні проекти;
- економічний розвиток, що завдяки спільним зусиллям сприяє підтримці малих і середніх підприємств, інновацій і транскордонних ринків праці.

По-п'яте, комунікація та обмін інформацією. Єврорегіони сприяють регулярним зустрічам між офіційними особами, зацікавленими сторонами та представниками громади для обговорення поточних проектів, обміну

найкращими практиками та планування майбутніх ініціатив. Ефективні канали зв'язку у єврорегіонах та механізми обміну інформацією мають вирішальне значення для координації діяльності, моніторингу прогресу та поширення результатів.

По-шосте, єврорегіони впроваджують системи для моніторингу прогресу спільних проектів та оцінки їх впливу на регіональний розвиток. Цикли оцінки та зворотного зв'язку мають вагоме значення щодо функціонування єврорегіону. Регулярні оцінки допомагають визначити успіхи, проблеми та сфери, які потрібно вдосконалити. Механізми зворотнього зв'язку забезпечують інтеграцію отриманих уроків у майбутнє планування та реалізацію проекту.

Сьоме, Успішні єврорегіони активно залучають місцеві громади, організації громадянського суспільства та підприємства до процесів планування та впровадження, щоб забезпечити відповідність ініціатив потребам і пріоритетам людей, яким вони служать.

Ці механізми разом сприяють ефективній співпраці та взаємодії в рамках єврорегіонів, дозволяючи їм вирішувати спільні виклики та використовувати можливості для сталого регіонального розвитку. Сприяючи транскордонній співпраці, єврорегіони сприяють досягненню цілей європейської інтеграції, миру та процвітання.

2.2. Єврорегіональні проекти та ініціативи: програми підтримки та фінансування

Програми підтримки та фінансування єврорегіональних проектів є необхідною умовою ефективного функціонування єврорегіонів. Програми підтримки єврорегіональних проектів та ініціатив відіграють вирішальну роль у

сприянні транскордонному співробітництву, стимулюванні регіонального розвитку та посиленні єдності між європейськими регіонами. Ці програми надають фінансову, технічну та інституційну підтримку широкому спектру проектів, від розвитку інфраструктури та захисту навколишнього середовища до культурних обмінів та економічної співпраці. До таких програм підтримки слід віднести: INTERREG, Європейське територіальне співробітництво, Європейський інструмент сусідства та інші. Розглянемо деякі з них.

Програма INTERREG є найважливішою програмою фінансування ЄС, спеціально розробленою для підтримки транскордонного співробітництва, транснаціонального співробітництва та міжрегіонального співробітництва в Європі. Він є частиною Європейського фонду регіонального розвитку (ЄФРР) і зосереджується на кількох ключових сферах, включаючи інновації, навколишнє середовище, транспорт і сталий розвиток. INTERREG поділяється на кілька напрямків:

- підтримка співпраці між суміжними регіонами для вирішення спільних проблем і використання потенціалу зростання в прикордонних районах;
- фокусування на більших транснаціональних територіях або регіонах, сприяючи кращій інтеграції через скоординовані стратегічні підходи та дії;
- міжрегіональне співробітництво як співпраця між регіонами Європи, заохочуючи їх до обміну знаннями та досвідом.

Україна входить до Програми INTERREG VI-A NEXT – Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна, 2021-2027 рр. [7]. Програми INTERREG спрямована на вирішення спільних проблем, сприяння економічному зростанню, підвищення екологічної стійкості та посилення соціальної згуртованості через кордони. Метою є:

- сприяння транскордонному співробітництву. Програма спрямована на сприяння співпраці та партнерству між регіонами Угорщини, Словаччини,

Румунії та України з метою подолання бар'єрів та використання синергії для взаємної вигоди;

- підтримка регіонального розвитку. INTERREG VI-A NEXT (2021-2027) зосереджується на підтримці сталого розвитку прикордонних регіонів шляхом інвестування в такі ключові сектори, як інфраструктура, інновації, підприємництво, освіта, охорона здоров'я та захист навколишнього середовища;

- підвищення конкурентоспроможності. Сприяючи співпраці та обміну знаннями, програма спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіонів-учасників, стимулювання економічного зростання та створення нових можливостей для бізнесу та громад;

- вирішення загальних викликів. INTERREG VI-A NEXT (2021-2027) вирішує загальні виклики, з якими стикаються прикордонні регіони, включаючи соціально-економічні відмінності, погіршення стану навколишнього середовища, демографічні зміни та недостатню інфраструктуру.

Програма визначає кілька пріоритетних сфер і відповідно зосереджує свої інвестиції та діяльність. Вони включають: по-перше, інвестування в транспортну, енергетичну та цифрову інфраструктуру для покращення зв'язку та сприяння транскордонній торгівлі, мобільності та зв'язку; по-друге, підтримка інноваційних екосистем, сприяння підприємництву та сприяння співпраці між дослідницькими установами, підприємствами та стартапами; третє, вирішення екологічних проблем, таких як забруднення, зміна клімату, втрата біорізноманіття та управління природними ресурсами за допомогою спільних ініціатив та стійких практик; четверте, сприяння соціальній інтеграції, рівним можливостям і розвитку людського капіталу шляхом інвестування в освіту, охорону здоров'я, соціальні послуги та культурні обміни; п'яте, підвищення привабливості та конкурентоспроможності прикордонних регіонів шляхом сприяння туризму, збереження культурної спадщини та сприяння транскордонним культурним обмінам.

Програма INTERREG VI-A NEXT Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна зазвичай реалізується через структурований процес, що включає кілька етапів:

1. Програмування: пріоритети програми, цілі та розподіл фінансування визначаються в процесі консультацій за участю відповідних зацікавлених сторін, національних органів влади та Європейської Комісії.

2. Відбір проектів: прийнятні проекти визначаються, оцінюються та відбираються на основі їх відповідності пріоритетам програми, очікуваного впливу, здійсненності та сталості.

3. Реалізація: Вибрані проекти впроваджуються партнерами з різних країн, часто через партнерства за участю органів державної влади, некомерційних організацій, науково-дослідних установ та організацій приватного сектору.

4. Моніторинг і оцінка: Програма здійснює моніторинг прогресу та результатів фінансованих проектів, оцінює їхній вплив на регіональний розвиток і забезпечує відповідність правилам і нормам програми.

Слід зазначити, що програма Interreg VI-A NEXT Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна фінансується Європейським фондом регіонального розвитку та, потенційно, іншими джерелами, такими як національне співфінансування та приватні інвестиції. Бюджетні асигнування на програму визначаються виходячи з конкретних потреб і пріоритетів регіонів-учасників.

До основних результатів такого співробітництва відноситься:

- Розширення транскордонного співробітництва та мереж.
- Покращена інфраструктура та підключення.
- Стимулювання економічного зростання та створення робочих місць.
- Зміцнення інноваційних екосистем і підприємництва.
- Покращений захист навколишнього середовища та сталість.
- Посилення соціальної інтеграції та згуртованості.
- Зберегли культурну спадщину та сприяли розвитку туризму.

Європейське територіальне співробітництво (ЄТС) є також програмою підтримки єврорегіональних проєктів. ЄТС часто впроваджується через INTERREG, що спрямований на сприяння гармонійному економічному, соціальному та територіальному розвитку в ЄС. ЄТС підтримує проєкти, які сприяють інноваціям, соціальній інтеграції, конкурентоспроможності та сталому зростанню за кордоном.

Так, ЄТС з Україною передбачає співпрацю між Україною та сусідніми країнами-членами Європейського Союзу (ЄС) або іншими сусідніми країнами, яка спрямована на сприяння регіональному розвитку, економічному зростанню, соціальній інтеграції та екологічній стійкості через кордони [8].

Основними цілями такої співпраці є [2]:

- сприяння транскордонному співробітництву – ЄТС з Україною має на меті сприяти співпраці та партнерству між українськими регіонами та сусідніми країнами, включаючи країни-члени ЄС, такі як Польща, Словаччина, Угорщина та Румунія;
- посилення регіонального розвитку – програми ЄТС підтримують ініціативи, які сприяють сталому розвитку прикордонних регіонів України та сусідніх країн. Це включає інвестиції в інфраструктуру, інновації, підприємництво та захист навколишнього середовища;
- стимулювання економічного зростання – проєкти співпраці спрямовані на стимулювання економічного зростання та конкурентоспроможності шляхом сприяння торгівлі, інвестиціям та інноваціям через кордони. Це може включати підтримку малих і середніх підприємств, бізнес-інкубаторів і транскордонних ланцюжків створення вартості;
- покращення соціальної інтеграції – ініціативи ЄТС сприяють соціальній інтеграції та рівним можливостям, підтримуючи ініціативи, спрямовані на подолання соціальної нерівності, покращення доступу до освіти, охорони

здоров'я та соціальних послуг, а також сприяння культурному обміну та взаєморозумінню;

– захист навколишнього середовища – проекти співпраці спрямовані на вирішення загальних проблем навколишнього середовища, таких як забруднення, зміна клімату та втрата біорізноманіття, сприяючи сталим практикам, відновлюваним джерелам енергії та зусиллям щодо збереження навколишнього середовища.

Загалом частка категорії «уряди» у загальній кількості бенефіціарів у країнах-членах ЄС була дещо нижчою (30%), ніж в Україні (32%) в періоді 2007-2013 рр., та вищою (41%), ніж в Україні, (36%) у періоді 2014-2020 рр. (рис. 2.2). Частка органів місцевого самоврядування значно зросла в перспективі 2014-2020 рр. в усіх групах країн. Що стосується України, то спостерігалось зменшення залучення органів влади районного рівня, яке мало б мати перехідний характер у зв'язку з адміністративною реформою у 2020 році. Відповідно, спостерігається відносне зменшення участі інших бенефіціарів у реалізації проектів співпраці, а також зростання середньої вартості реалізованих проектів.

Ключовими особливостями ЄТС є:

1) Програмний підхід – ЄТС з Україною впроваджується через спеціальні програми, що фінансуються Європейським Союзом, такі як програма Interreg. Ці програми зосереджені на певних географічних областях або тематичних пріоритетах і передбачають співпрацю між українськими регіонами та сусідніми країнами.

2) Принцип партнерства – проекти співпраці розробляються та реалізуються через партнерство між регіонами України, сусідніми країнами та іншими зацікавленими сторонами. Ці партнерства часто включають органи державної влади, неурядові організації, академічні установи та суб'єктів приватного сектору.

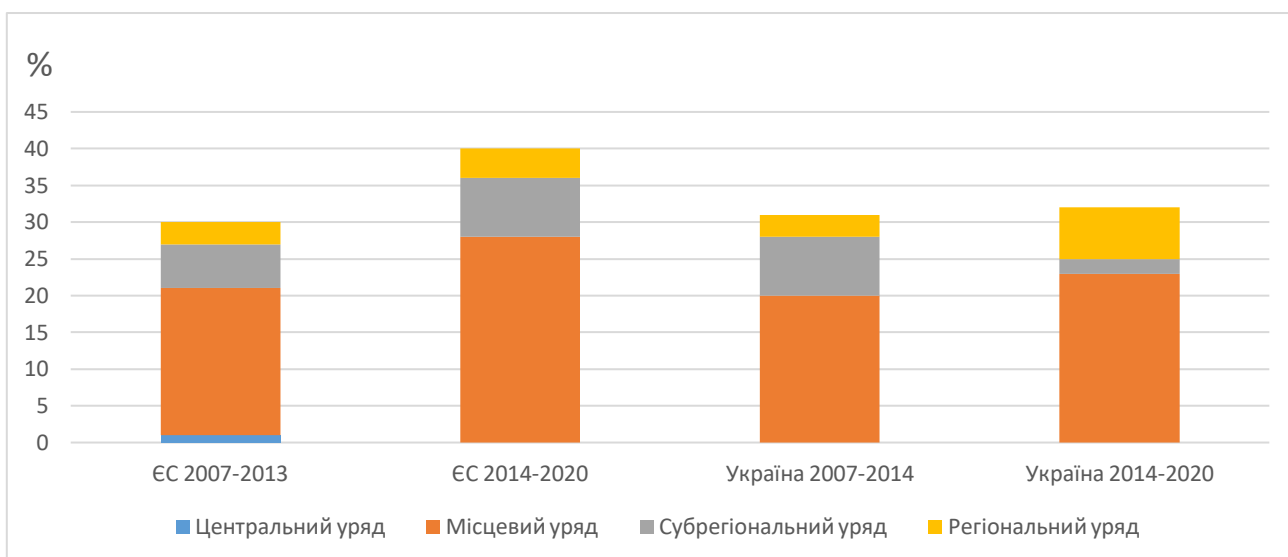

Рис. 2.2 – Бенефіціари проектів ЄТС з Україною за типом, 2007-2020 рр

Джерело: [2, с.36]

3) Фінансування на основі проектів – програми ЄТС надають фінансову підтримку спільним проектам, спрямованим на вирішення спільних проблем і пріоритетів, визначених регіонами-учасниками. Проекти відбираються через конкурсні конкурси пропозицій і отримують фінансування з джерел ЄС, таких як Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР).

4) Транснаціональне та транскордонне співробітництво – ініціативи ЄТС передбачають різні форми співпраці, включаючи транснаціональну співпрацю між Україною та сусідніми країнами та транскордонну співпрацю між українськими регіонами та сусідніми державами-членами ЄС.

Транскордонне співробітництво між ЄС та Україною за тематичними напрямками наведено у таблиці 2.1.

Що стосується кількості проектів з українськими партнерами, то найбільшу частину було віднесено до досягнення мети щодо популяризації місцевої культури та збереження історичної спадщини (37%) (у програмі PL-BY-UA – майже 70% проектів), і другий за величиною для вирішення спільних проблем безпеки (28%) (найбільша частка в програмі RO-UA).

Таблиця 2.1. Тематичне охоплення транскордонного співробітництва між ЄС та Україною, усі програми, 2014-2020 рр., %

Тематичні напрямки	кількість проєктів	фінансування проєктів ЄС
Розвиток бізнесу та МСП	7	7
Загальні виклики у сфері безпеки	28	36
Охорона навколишнього середовища, пом'якшення змін клімату та адаптація	12	15
Покращення доступності до регіонів, розвиток стійких і кліматично стійких транспортних і комунікаційних мереж і систем	7	23
Сприяння управлінню кордонами та прикордонній безпеці, мобільності та управлінню міграцією	4	6
Популяризація місцевої культури та збереження історичної спадщини	34	10
Підтримка освіти, досліджень, технологічного розвитку та інновацій	8	3

Джерело: [2, с.37]

Також значні ресурси були спрямовані на покращення доступності прикордонних регіонів. Навпаки, цілі захисту навколишнього середовища, розвитку МСП, освіти та інновацій та управління кордонами були представлені набагато менше як з точки зору кількості проєктів, так і вартості їх бюджетів.

До ініціатив ЄТС з Україною слід віднести (1) проєкти, зосереджені на вдосконаленні транспортної, енергетичної та цифрової інфраструктури для покращення зв'язку та мобільності через кордони; (2) ініціативи, що підтримують інноваційні екосистеми, передачу технологій і підприємництво в прикордонних регіонах для стимулювання економічного зростання та конкурентоспроможності; (3) проєкти співпраці, спрямовані на вирішення екологічних проблем, таких як запобігання забрудненню, стале управління ресурсами та збереження екосистем; (4) програми сприяння соціальній інтеграції, рівним можливостям і розвитку людського капіталу через освіту, охорону здоров'я та соціальні послуги; (5) ініціативи, що сприяють культурному обміну, збереженню спадщини та розвитку туризму для посилення транскордонної співпраці та порозуміння; (6) ініціативи

ЕТС зміцнюють співпрацю та налагодження зв'язків між регіонами України та сусідніми країнами, сприяючи обміну знаннями, досвідом та ресурсами; (7) проекти співпраці сприяють сталому розвитку прикордонних регіонів, сприяючи економічному зростанню, соціальній інтеграції та екологічній стійкості; (8) ініціативи ЕТС стимулюють економічне зростання та конкурентоспроможність шляхом сприяння торгівлі, інвестиціям та інноваціям через кордони; (9) проекти співпраці сприяють соціальній інтеграції та рівним можливостям шляхом подолання соціальної нерівності та покращення доступу до основних послуг; (10) ініціативи ЕТС сприяють захисту навколишнього середовища та сталому розвитку, вирішуючи загальні екологічні проблеми та сприяючи сталим практикам.

Ще однією програмою підтримки єврорегіональних проєктів є *Європейський інструмент сусідства*. Для єврорегіонів, які включають країни за межами ЄС, дана програма може надати життєво важливу підтримку. Програма/інструмент зосереджений на зміцненні двосторонніх і багатосторонніх відносин, сприянні економічній інтеграції та вирішенні спільних проблем, таких як охорона навколишнього середовища та мобільність [.

Європейський інструмент сусідства (ENI), який прийшов на зміну Європейському інструменту сусідства та партнерства (ENPI) у 2014 році та діяв до кінця бюджетного циклу 2020 року, був ключовим фінансовим механізмом, за допомогою якого Європейський Союз (ЄС) підтримував співпрацю з країнами-сусідами, у тому числі залучених до єврорегіональних проєктів [30]. ENI мав на меті сприяти тіснішим відносинам і співпраці між ЄС та його сусідами на Сході та Півдні, зосереджуючись на сприянні економічній інтеграції, посиленні політичної співпраці та підтримці різних транскордонних і транснаціональних ініціатив. Він був ключовим у фінансуванні проєктів і програм, які сприяли досягненню головних цілей Європейської політики сусідства.

Цілями Європейського інструменту сусідства є:

- сприяти розширенню політичної асоціації та економічної інтеграції, підтримуючи реформи та надаючи фінансову допомогу, ENI прагнув наблизити сусідні країни до стандартів і норм ЄС, сприяючи глибшій політичній асоціації та економічній інтеграції з ЄС;
- зміцнення стабільності, безпеки та процвітання, визнаючи взаємозалежність між ЄС та його сусідами, ENI мав на меті сприяти сприятливим умовам для стабільності, безпеки та процвітання в сусідніх регіонах, що, у свою чергу, принесе користь ЄС;
- підтримка транскордонного та транскордонного співробітництва. Значна частина фінансування ENI була спрямована на підтримку проектів транскордонного співробітництва. Ці проекти були спрямовані на вирішення спільних проблем, використання синергії та сприяння сталому розвитку в прикордонних регіонах, у тому числі в єврорегіонах;
- Сприяти контактам між людьми, ENI заохочував ініціативи, які сприяли культурному обміну, освітнім можливостям і кращому взаєморозумінню між народами ЄС та сусідніх країн.

Також слід зазначити, ще такі ініціативи та програми, як:

Європейська група територіального співробітництва (EGTC). EGTC є правовим інструментом, призначеним для сприяння та розвитку транскордонного, транснаціонального та міжрегіонального співробітництва. Хоча сама по собі вона не є програмою фінансування, вона дозволяє створювати кооперативні організації з юридичними особами, надаючи їм доступ до фінансування та більш ефективне управління проектами;

URBACT – це європейська програма обміну та навчання, яка сприяє сталому розвитку міст. Це дозволяє містам працювати разом, з метою вироблення рішення та прийняття рішень для основних міських викликів, обмінюючись передовою практикою та отриманими уроками. Не обмежуючись єврорегіонами, він підтримує транскордонні міські ініціативи;

ESPON – програма Європейської мережі спостереження за просторовим плануванням підтримує територіальний розвиток і єдність, надаючи порівнянну інформацію, аналізи та карти територіальної динаміки в межах Європейського Союзу. ESPON допомагає політикам і зацікавленим сторонам приймати обґрунтовані рішення щодо регіонального розвитку та планування в єврорегіонах;

«Креативна Європа», що підтримує культурний та аудіовізуальний сектори, а також включає фінансування проектів, які сприяють культурній співпраці та взаєморозумінню через європейські кордони. Це може включати єврорегіональні проекти, спрямовані на культурну спадщину, мистецтво та креативні індустрії;

Горизонт Європа, хоча в основному й зосереджена на дослідженнях та інноваціях, її проекти часто мають регіональний вимір, підтримуючи транскордонну співпрацю в наукових дослідженнях, розробці технологій і вирішенні глобальних проблем.

Отже, ці програми, серед іншого, забезпечують важливу підтримку для розробки та впровадження єврорегіональних проектів, посилення європейської інтеграції, сприяння економічній та соціальній згуртованості та вирішення спільних викликів через кордони.

Фінансування єврорегіональних проектів та ініціатив передбачає орієнтування в складному середовищі джерел фінансування, механізмів і правил. Особливості середовища фінансування формуються різноманітністю проектів, масштабами діяльності та багатогранними цілями єврорегіонального співробітництва.

Єврорегіональні проекти часто поєднують фінансування з різних рівнів, включаючи Європейський Союз, національні уряди, регіональні та місцеві органи влади, а іноді і внески приватного сектору. Такий багаторівневий підхід до фінансування може збільшити ресурси, доступні для проектів, але також

вимагає складної координації та управління для узгодження різних потоків фінансування та правил.

Значна частина фінансування єврорегіональних проектів надходить з програм ЄС, зокрема INTERREG, частини Європейського фонду регіонального розвитку. Ці фонди спеціально розроблені для підтримки транскордонного співробітництва та мають конкретні критерії та цілі, яким мають відповідати проекти, щоб претендувати на фінансування. Орієнтування у фінансуванні ЄС передбачає розуміння конкретних вимог кожної програми, включаючи тематичні пріоритети, критерії прийнятності та вимоги до звітності.

Багато єврорегіональних проектів, які фінансуються ЄС, підлягають вимогам щодо співфінансування, тобто частина бюджету проекту має надходити з джерел, відмінних від гранту ЄС. Таке співфінансування може надходити з державного, обласного чи місцевого бюджетів або від приватних інвесторів. Вимога щодо співфінансування забезпечує відданість усіх партнерів, залучених до проекту, але також ускладнює пошук додаткових джерел фінансування.

Також слід відзначити, що єврорегіональним проектам часто доводиться пристосовуватися до мінливих обставин, включаючи зміни в політичних пріоритетах, економічних умовах або соціальних потребах. Це вимагає певної фінансової гнучкості для перерозподілу ресурсів за потреби. Однак ця гнучкість має бути збалансована з необхідністю дотримуватись угод та правил фінансування.

Хоча значна частина фінансування єврорегіональних проектів надходить із державних джерел, зростає інтерес до залучення приватних інвестицій для підтримки регіонального розвитку. Це може включати державно-приватне партнерство, інвестиції приватних фондів або інноваційні механізми фінансування, такі як облігації соціального впливу. Залучення приватних інвесторів вимагає, щоб проекти демонстрували чіткі ціннісні пропозиції та потенційно пропонували повернення інвестицій.

Забезпечення стабільності результатів проекту після початкового періоду фінансування є критичним завданням. Проекти повинні розглядати довгострокові механізми фінансування з самого початку, включаючи те, як підтримувати інфраструктуру, послуги чи ініціативи після завершення проекту.

Отже, фінансування єврорегіональних проектів та ініціатив вимагає орієнтування в складному та багатогранному середовищі, збалансування різноманітних джерел фінансування, дотримання суворих стандартів фінансового менеджменту та забезпечення стійкості впливу проекту. Успішне управління цими особливостями має вирішальне значення для ефективної реалізації та тривалого впливу зусиль єврорегіонального співробітництва.

2.3 Економічний потенціал українських областей у контексті єврорегіонів

Економічний потенціал українських областей відіграє важливу роль у контексті єврорегіонів, сприяючи інтеграції, співробітництву та розвитку прикордонних регіонів, а загалом і усієї країни, її економічному зростанню. Слід зазначити, що єврорегіони здійснюють вплив не лише на економічний розвиток, а й на суспільний розвиток. Завдяки єврорегіонам за участю українських територій реалізуються проекти з розвитку місцевого самоврядування, різноманітні освітні проекти, програми обміну досвідом, проекти розвитку з прикордонної інфраструктури, залучаються інвестиції для реалізації спільних проектів, проводяться спільні транскордонні ярмарки, виставки, конференції тощо. Українські області, які задіяні у діяльності єврорегіонів наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Области України в євро регіонах

Назва євро регіону	Країни учасниці	Области України
Карпатський євро регіон	Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія	Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька; Територія – 161,3 тис км
«Буг»	Україна, Польща, Білорусь	Волинська область, Львівська область (Сокальський, Жовківський район); Територія – 80,9 тис км
«Нижній Дунай»	Україна, Молдова, Румунія	Одеська; Територія – 53,3 тис км
«Верхній Прут»	Україна, Молдова, Румунія	Чернівецька, Івано-Франківська; Територія – 28,92 тис км
«Дніпро»	Україна, рф, Білорусь	Чернігівська; Територія – 107,2 тис км
«Слобожанщина»	Україна, рф	Харківська; Територія – 58,5 тис км
«Ярославна»	Україна, рф	Сумська; Територія – 53,6 тис км
«Чорноморський»	Азербайджан, Албанія, Болгарія, Греція, Грузія, Молдова, рф, Румунія, Сербія, Туреччина, Україна	АР Крим, Херсонська, Миколаївська, Запорізька, Донецька; Територія – н.д.
«Донбас»	Україна, рф	Донецька, Луганська; Територія – н.д.
«Дністер»	Україна, Молдова	Вінницька; Територія – н.д.

Джерело: складено автором самотійно за [49]

Механізм розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах включає [32, с.17]:

1. Активізація діяльності агенцій регіонального розвитку, торгово-промислових пала, бізнес-асоціацій тощо;
2. Підвищення якості людського капіталу, «вирощування» громадських лідерів;
3. Налагодження та розвиток ділових контрактів, реалізація транскордонних бізнес-проектів.

Така співпраця сприяє розвитку наступних напрямків [32, с.17]:

по-перше, розвитку інвестиційного співробітництва;

по-друге, зростанню обсягів торгівлі товарами та послугами у транскордонному регіоні;

по-третє, інтенсифікації транскордонної торгівлі у транскордонному регіоні.

Розглянемо найбільший за територією Карпатський єврорегіон, який включає Львівську, Закарпатську, Івано-Франківську та Чернівецьку області, основана характеристика наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Єврорегіон Карпати-Україна

Країни-члени	Регіони	Площа, км ²	Населення, тис. ос.
Україна	Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська та Чернівецька	59000	6430
Польща	Підкарпатське воєводство	18683	2371
Румунія	Окрузи Сату Маре, Марамуреш, Бігор, Сучава, Ботошань, Зілаг, Харгіта	27104	2274
Словаччина	Першівський та Кошіцький краї	10459	1112
Угорщина	Області Боршод-Абауй-Земплен; Гайду-Бігар; Гевеш; Яс-Надькун-Солнок; Саболч-Сатмар-Берег; а також міста з обласним статусом: Мішкольц; Дебрецен; Егер; Ниредьгаза	28639	2609

Джерело: [36]

Зовнішня торгівля регіонів України, які входять до Карпатського єврорегіону наведена у таблицях 2.4. та 2.5.

Таблиця 2.4. Загальний експорт українських регіонів 2019-2023 рр, млн.

дол. США

Карпатський єврорегіон	Львівська	Закарпатська	Івано-Франківська	Чернівецька
2016	1275,6	1211,9	573,7	119,3
2017	1585,1	1445,4	665,4	149,8
2018	1895,6	1658,9	871,4	200,1
2019	2202	1490,0	911,4	213,8
2020	2322,9	1349,5	757,7	168,4
2021	2932,5	1684,5	1165,2	207,3
2022	3024,8	1970,4	684,5	286,6
2023	2552,5	1359,2	616,2	193,7

Джерело: складено автором за [33-35]

Таблиця 2.4. показала позитивний тренд участі українських регіонів в експорті товарів та послуг. Звичайно, не увесь експорт надходить саме до регіонів сусідніх країн, а й до інших, але експорт мав тенденцію зростання до початку повномасштабного вторгнення. Найбільше до зовнішньоекономічних зв'язків залучена Львівська область та Закарпатська, що мають історичні коріння з європейськими країнами.

Таблиця 2.5. Загальний імпорт українських регіонів 2019-2023 рр,

млн. дол. США

Карпатський єврорегіон	Львівська	Закарпатська	Івано- Франківська	Чернівецька
2016	1699,4	1133,4	405,9	95,8
2017	2180,4	1341,7	637,2	113,2
2018	2707,3	1515,8	833,5	139,6
2019	3087,7	1471,2	831,8	208,6
2020	3443,4	1255,4	639,3	170,9
2021	4755,3	1696,9	995,7	194,5
2022	5387,5	1645,4	598,0	486,3
2023	5784,9	1391,0	555,2	505,2

Джерело: складено автором за [33-35]

Таблиця 2.5. засвідчує, що загалом імпорт, як і експорт має тенденцію також до зростання, за винятком часу повномасштабної війни, тобто зовнішня торгівля має позитивний тренд. Лідерами в імпорті також є Львівська та Закарпатська області, на які припадає більша частина населення та територій в розрізі українських територій даного єврорегіону.

Українські регіони загалом більше імпортують, що є тенденцією й усієї країни. Водночас слід зазначити, що уданому єврорегіоні Закарпаття має експортну спеціалізацію в торгівля товарами з сусідніми країнами, і одночасно має орієнтацію на імпорт з країн зарубіжжя [40, с. 111]. З точки зору майбутнього потенціалу є потужні перспективи нарощування експорту у даних регіонах України, навіть в умовах війни, і насамперед у напрямку україно-угорського, україно-словацького. Варто зазначити, що на сьогоднішній день українські

регіони не достатньо використовують свій потенціал, експортні можливості компаній у просування своєї продукції на європейський ринок. Переважно саме з прикордонних країн й надходить імпорт. Відповідно ми маємо негативне сальдо зовнішньої торгівлі у цих регіонах, яке продовжує поступово зростати (табл. 2.6)

Таблиця 2.6. Сальдо зовнішньої торгівлі Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей, млн. дол. США

Рік	Експорт	Імпорт	Сальдо
2016	3180,5	3334,5	-154
2017	3845,7	4272,5	-426,8
2018	4626	5196,2	-570,2
2019	4817,2	5599,3	-782,1
2020	4598,5	5509	-910,5
2021	5989,5	7642,4	-1652,9
2022	5966,3	8117,2	-2150,9
2023	4721,6	8236,3	-3514,7

Джерело: розраховано автором за [33-35]

Прямі іноземні інвестиції (інструменти участі у капіталі) в економіку українських регіонів Карпатського єврорегіону наведені у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7. Прямі інвестицій в економіці Карпатського регіону, млн. дол. США

На кінець року	Львівська	Закарпатська	Івано-Франківська	Чернівецька
2016	1120,4	244,7	679,0	53,0
2017	1285,3	274,2	660,8	47,4
2018	1156,2	267,5	718,4	50,5
2018	1008,7	235,0	620,3	32,1
2019	1668,3	256,3	389,2	62,6
2020	1601,5	242,0	548,6	55,6
2021	2010,0	571,3	514,8	63,6
2022	1693,5	405,1	421,7	54,1

Джерело: складено автором за [46]

Аналіз таблиці показує, що найбільше іноземних інвестицій припадає на Львівський регіон: за період 2016-2022 рр – 11543,9 млн дол. США, далі Закарпатський регіон – 2496,1 млн дол. США, Івано-Франківський регіон – 4552,8 млн дол. США, і найменша частина припадає на Чернівецький регіон – 418,9 млн дол. США (рис. 2.3)

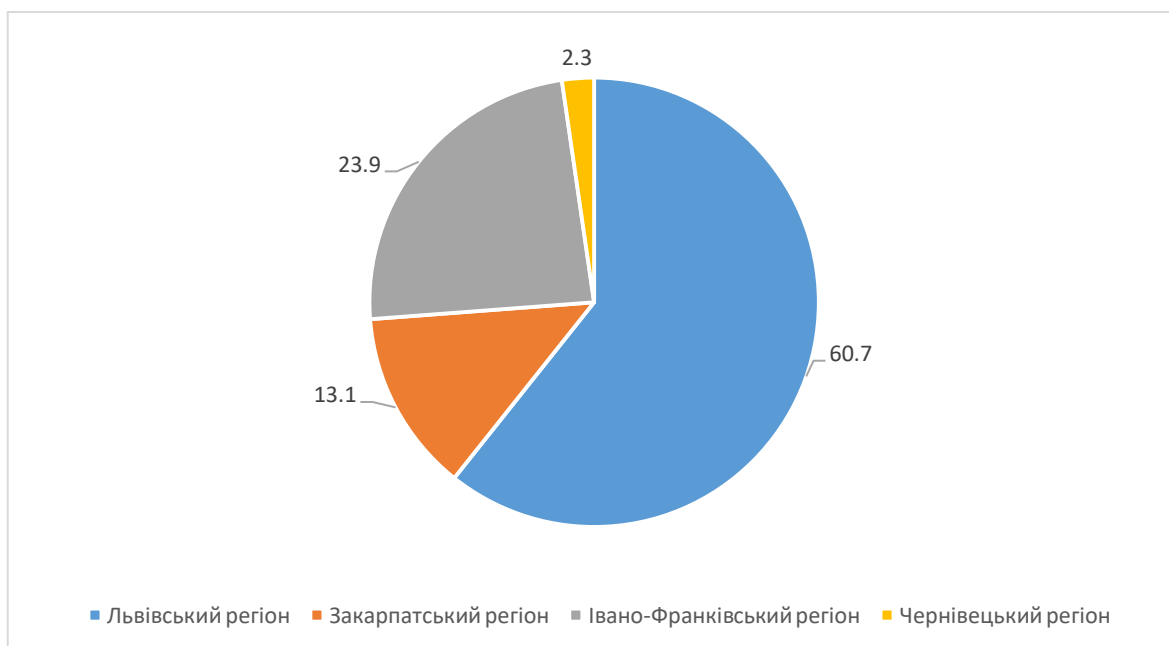

Рис. 2.3 – Частки прямих іноземних інвестицій українських регіонів Карпатського єврорегіону за період 2016-2022 рр., %

Джерело: розраховано автором за [46]

За даними НБУ на чотири українських регіону припадає 7,4% усіх ПП [46], і на українські регіони, які входять до Карпатського регіону припадає 9,4% території держави, де зосереджено 22% лісів, 36% водних ресурсів, переважно річних, 26% земельного природно-заповідного фонду [40]. Отже, вважаючи на природні та економічні можливості Карпатського регіону і співпраця в межах єврорегіону з Польщею, Румунією, Словаччиною та Угорщиною є великий потенціал, який не повністю використаних українськими регіонами. Економічний потенціал цих українських регіонів можна визначити наступними ключовими факторами:

1. Промисловий потенціал, який включає виробництво харчових продуктів, текстилю та одягу. Деякі області, Львівська, Івано-Франківська розвинені галузі машинобудування та електроніки, зокрема виробництво електротехнічного обладнання та механічних вузлів.

2. Людські ресурси, людський потенціал. Наявність в цих регіонах університетів, науково-дослідних інститутів та професійних навчальних закладів, які співпрацюють з закладами сусідніх та інших європейських країн сприяє підготовці висококваліфікованих кадрів. Також регіон має значний трудовий потенціал, який може бути залучений до різних галузей економіки.

3. Розвиток міжнародного співробітництва, що обумовлено у першу чергу близькістю до кордонів. Участь у єврорегіональних проектах сприяють залученню іноземних інвестицій. Програми Європейського Союзу, такі як INTERREG та інші грантові програми, сприяють розвитку спільних проектів у галузях інфраструктури, екології, культури та економіки.

4. Транзитний потенціал. Оскільки Карпатський регіон розташований на перетині важливих транспортних коридорів, що з'єднують Західну Європу з Україною, то це створює можливості для розвитку логістики та транзитних перевезень.

5. Туристичний потенціал. Карпати приваблюють туристів своїми природними красотами, можливостями для гірських походів, катання на лижах, велосипедного туризму та інших видів активного відпочинку. Багатий культурний спадок, зокрема історичні пам'ятки, замки, музеї та традиційні фестивалі, сприяє розвитку культурного туризму.

6. Розвиток аграрного сектору. Сприятливі кліматичні умови дозволяють вирощувати широкий спектр сільськогосподарських культур, включаючи зернові, фрукти, овочі, а також займатися тваринництвом. Крім того, зростаючий попит на екологічно чисті продукти стимулює розвиток органічного землеробства.

РОЗДІЛ 3.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЄВРОРЕГІОНІВ

3.1. Проблеми та виклики єврорегіональної співпраці

Єврорегіональна співпраця, а також та співробітництво між регіонами та містами України та ЄС характеризується різними бар'єрами, які можна згрупувати в сім категорій [2; 15].

По-перше – це недостатній розвиток транспортної інфраструктури, що перешкоджає потокам людей і товарів між сусідніми країнами. Мова йде про наявність достатнього сполучення, аеропортів тощо. Кількість та пропускна здатність пунктів пропуску не відповідає рівню економічних та гуманітарних відносин між Україною та країнами-членами ЄС [14]. Головним гальмівним фактором є низька якість дорожньої інфраструктури та низький рівень митного та прикордонного обслуговування. Невеликі за вартістю, але численні покупки в транскордонних регіонах створюють значний потік людей і товарів. Недостатня інфраструктура подовжує час очікування та митні процедури.

По-друге, інфраструктурні проблеми тісно пов'язані з другим бар'єром, а саме з адміністративними та правовими перешкодами. Співпраці заважає складність процедур і відмінності в правових системах окремих країн, наприклад у законодавстві про публічні закупівлі, що є важливим для подальшої реалізації спільних проектів. Економічним відносинам також перешкоджають корупція, низький рівень безпеки, надмірна бюрократія та нестабільність законодавчої бази з українського боку [15].

Третім бар'єром є відсутність інституцій, які займаються територіальним співробітництвом. Існуючі дослідження підкреслюють труднощі або неможливість створення ефективних соціальних транскордонних інституцій, які створюють довготривалі основи для плідної [24]. З одного боку, це пов'язано з

чітко формалізованим характером східного кордону ЄС, що значно ускладнює ініціювання співпраці на низовому рівні, ніж продовження співпраці через місцеві установи [10]. З іншого – через недооцінку транскордонного співробітництва як інструменту регіонального розвитку в Україні. Додатковою проблемою є низьке усвідомлення місцевою владою природи такої співпраці, яка вимагає насамперед координаційних навичок, а не жорсткого адміністрування. Як наслідок, надто мало підприємців та неурядових організацій залучаються до реалізації проектів територіального співробітництва [29]. Відсутність повноважень у регіональних та місцевих органів влади негативно вплинула на співпрацю. До інших інституційних аспектів, які перешкоджають розвитку співпраці відносимо [2]:

- декларативний характер багатьох угод про співпрацю,
- застарілість деяких угод через адміністративні реформи в Україні,
- несумісність повноважень органів влади у транскордонному співробітництві,
- періодичність зміни територіальних органів влади,
- нестабільна політична ситуація.

Четверта група охоплює бар'єри економічного характеру. Поруч із низькою спроможністю прикордонної інфраструктури та правовими перешкодами, найсерйознішими перешкодами для економічної співпраці між Україною та країнами ЄС у контексті єврорегіонального співробітництва є [24]:

- асиметрія розвитку прикордонних територій та різний рівень і характер економічної трансформації;
- економічна периферійність транскордонних регіонів порівняно з їхніми країнами та пов'язана з цим слабка розвиненість інноваційних технологій, низька поінформованість про інноваційні форми підприємницької діяльності (консалтинг, аутсорсинг, фандрайзинг, фріланс, краудсорсинг, краудфандинг);

- виклики, пов'язані з перевіркою потенційних українських бізнес-партнерів;
- зв'язки між бізнесом, державою та організованою злочинністю;
- проблеми наближення законодавства України до бізнес-норм і стандартів ЄС.

До п'ятої групи належать фінансові обмеження, такі як різний доступ до зовнішніх фондів для розвитку єврорегіонів та транскордонних територій, зокрема, відсутність в Україні фондів регіонального розвитку, а також низький рівень фінансових послуг в Україні та відсутність механізми фінансової допомоги для транскордонних партнерів [24]. Обмежені місцеві бюджети, особливо невеликих, периферійних міст і регіонів, перешкоджають співпраці.

Шоста група перешкод стосується соціокультурних питань. Україна не достатньо вважається стабільним і надійним партнером через корупцію та нечітку політичну ситуацію [15]. Існує відмінність менталітетів мешканців прикордонних регіонів (і непроста спадщина спільної історії, яка породжує постійну напругу [21]. Проблема територіального співробітництва також виникає через те, що потреби транскордонних місцевих громад, які можуть бути задоволені у співпраці, не визнаються належним чином і затьмарюються політичними цілями.

Крім того, територіальному співробітництву можуть перешкоджати мовні бар'єри. Більшість інформації про те, як налагодити співпрацю, надається англійською мовою, що може бути суттєвою перешкодою для менших міст і регіонів як в ЄС, так і в Україні. Мовні проблеми тісно пов'язані з іншим бар'єром, яким є відсутність достатніх знань і досвіду встановлення міжнародних відносин. Ця проблема також стосується деяких органів місцевого самоврядування в Європейському Союзі. Отже, відсутність досвіду та знань ускладнює налагодження співпраці та потребує значних зусиль.

Сьома група, фізичні обмеження з боку природних бар'єрів, таких як гори, також впливає на транскордонне співробітництво з Україною [31]. Постійна проблема, наприклад, на польсько-українському кордоні – це висока активність природних геодинамічних процесів. Річка Буг часто розливається, змінюючи просторове положення свого русла відносно початкової межі. Крім того, ця територія страждає від екологічних проблем, а саме біогенного забруднення води сполуками азоту та фосфору внаслідок інтенсивного сільськогосподарського використання схилів земель у басейні річки. Варто зауважити, що сприйняття конкретних бар'єрів залежить від розташування уздовж кордону.

В євро регіонах Нижній Дунай, Верхній Прут українці вважають якість державного управління важливішою, і навпаки, на думку румунських бенефіціарів, інші бар'єри, пов'язані з природними ресурсами, культурними цінностями, доступністю та зв'язком, бізнес-середовищем, рівнем життя та соціальною нерівністю були більш важливими [31].

Крім того, можна виділити перешкоди для співпраці знизу. Такі перешкоди виникають за рахунок браку фінансових ресурсів, особистими змінами в місцевій владі партнера або недостатньою активністю партнера. Навпаки, у випадку міжрегіонального міжміського співробітництва проблемою можуть бути різні мови або так званий «інвестиційний ризик», який розуміється як побоювання місцевої влади, що вартість співпраці та обміну буде неадекватною наслідкам такої діяльності [13].

Суттєвим фактором були труднощі з пошуком партнерів за кордоном через дефіцит інформації, недостатню реакцію з боку потенційних партнерських спільнот або просто відсутність уже існуючих партнерств, які, як виявилось, є передумовою для встановлення нових [26].

Співпраця в євро регіоні з Польщею засвідчила такі проблеми [22]:

- відсутність в Україні системних рішень та довгострокового планування,
- відсутність адекватних освітніх програм в Україні,

- відсутність досвіду подачі заявок на зовнішні кошти в Україні,
- відсутність співпраці між НУО та державними органами в Україні,
- відсутність у централізованому державному бюджеті коштів на місцеві культурні проекти.

Загалом, єврорегіони на кордонах України значно відстають за рівнем активності та ефективності єврорегіонів, які спостерігаються в країнах Західної Європи [27]. Діяльність Єврорегіонів наразі відображає коло проблем. По-перше, єврорегіони не виправдав очікувань щодо транскордонної співпраці через уже створені структури, які функціонували на основі проекту громади [28]. Крім того, велика кількість адміністративних одиниць із різними культурними, економічними, адміністративними та законодавчими системами створювала проблеми. Через відсутність територіального самоврядування на місцевому та регіональному рівнях усі єврорегіони з українського боку були створені за принципом «згори донизу», головним чином керуючись політичними мотивами [19]. Це призвело до відсутності системного підходу до організації єврорегіонального співробітництва та недосконалості механізму спільного планування. Наприклад, відсутня стандартна система оповіщення про стихійні лиха, захисту від надзвичайних ситуацій та раціонального використання природних ресурсів.

Відсутність політичного лідерства з обох боків кордону є ще однією значною перешкодою. Двосторонні проекти реалізуються, але ширша багатостороння співпраця має здебільшого декларативний характер із низьким залученням на рівні районів і територіальних громад. Крім того, зазначається й недостатня компетенція органів місцевого самоврядування в прикордонних регіонах та низький рівень підготовки персоналу регіональних органів влади для організації спільних проектів та підтримки співпраці [9]. Іншим фактором, який гальмує співпрацю, є значні міжрегіональні відмінності в рівнях життя єврорегіонів та повільніші темпи розвитку регіонів сусідніх країн, ніж тих, хто є

членами ЄС. Водночас спостерігаємо низький рівень використання потенціалу розвитку єврорегіонів, наприклад, на основі туристичних ресурсів та культурної спадщини. Національні, етнічні та релігійні розбіжності також не сприяють транскордонному співробітництву. Значна група проблем стосується безпосередньо кордону як бар'єру у співпраці, а саме: слабо розвинена прикордонна транспортна інфраструктура (автодороги до пунктів пропуску через державний кордон, мости та автомобільні пороми), недостатня пропускна здатність пунктів пропуску через державний кордон, повільні темпи запровадження сучасні методи контролю в пунктах пропуску через державний кордон, відсутність безвізового режиму для пересування населення територією транскордонних регіонів [18]. Не менш важливим недоліком є недостатня організація фінансового забезпечення. Зокрема, нестандартизовані процедури підготовки та фінансування проектів транскордонного співробітництва та нерівний доступ українських учасників до фінансових ресурсів у рамках реалізації спільних програм з країнами-членами ЄС.

Кожному єврорегіону притаманні свої бар'єри. Так, до бар'єрів територіального співробітництва в єврорегіоні Верхній Прут слід віднести [2]:

- відсутність добре підготовленого та професійного персоналу (лінгвістичні, дипломатичні та технічні аспекти);
- корупційні ризики;
- низька якість інфраструктури у привабливих для туристів районах;
- мета ефективного залучення коштів ЄС замінила інтерес до взаємної горизонтальної співпраці;
- зростання розбіжностей між регіонами-партнерами у ВВП на душу населення, демографічних тенденціях, зростанні середніх зарплат і пенсій, стандартах медичного обслуговування та освітніх послуг;

- відсутність досвідчених західноєвропейських партнерів, які могли б відіграти менторську роль для Східноєвропейського партнерства;
- кількість прикордонних переходів та авіасполучень є неадекватною демографічному, туристичному та економічному потенціалу;
- законодавча база для фінансування транскордонних проектів та надання відповідних гарантій нечітка;
- велика географічна площа єврорегіону та численність партнерів не сприяють пошуку оптимальних управлінських рішень.
- сектор бізнесу недостатньо представлений і залучений;
- регіональна та місцева влада недостатньо підтримує транскордонне співробітництво на рівні інститутів громадянського суспільства.
- відсутність співпраці щодо просторового розвитку кордонів та розвитку інфраструктури;
- відсутність статусу юридичної особи єврорегіону унеможливлює пряме залучення проектів та інвестицій;
- комплексний діалог щодо прав національних меншин в українсько-румунських відносинах.

3.2. Перспективи розвитку єврорегіональної співпраці

Майбутні перспективи і можливості для єврорегіональної співпраці між Україною та ЄС в основному пов'язані із закінченням війни. З одного боку, війну можна описати як «зворотний розвиток», оскільки вона спричиняє глибоке руйнування спільнот і порушує розвиток соціальної та економічної тканини нації. Однак, окрім страждань і гуманітарної кризи, війна може сприяти соціальній

співпраці та зміцненню існуючого стану. У відповідь на триваючу агресію Росії проти України багато місцевих і регіональних органів влади ЄС відновили або встановили нові партнерські відносини зі своїми українськими колегами. Зараз підтримка в основному зосереджена на невідкладній гуманітарній допомозі. Однак існує потенціал для побудови більш сталого довгострокового співробітництва на основі поточних ініціатив щодо допомоги.

Співпраця з європейськими муніципалітетами буде життєво важливою для післявоєнної відбудови міст і регіонів України. Російське вторгнення призвело до масового руйнування української інфраструктури та будівель, а оцінки матеріальних збитків продовжують зростати. Як наголошує Європейський комітет регіонів, процес реконструкції має відбуватися за підходом «знизу вгору» із залученням місцевої та регіональної влади України та ЄС. Європейські партнери можуть співпрацювати з українськими містами та регіонами, щоб отримати національне визнання та взяти на себе лідерську роль у відновленні України. ЄС може надати негайну допомогу українським муніципалітетам. Що ще важливіше, європейські міста та регіони можуть зробити свій внесок технічними знаннями та ноу-хау щодо відновлення пошкоджених міст і регіонів.

Відразу після завершення російського вторгнення співпраця може бути зосереджена на відновленні критичної інфраструктури та послуг, включаючи центральне опалення, електроенергію, школи, лікарні та цивільне житло [3]. Наприклад, хорватські міста, такі як Загреб, можуть зіграти значну роль у цьому процесі, оскільки вони мають великий досвід у тому, як розробити політику відновлення, як відновити, як зберегти культурну спадщину, як відповідати критеріям енергоефективності в цьому процесі. Ці міста можуть не лише ділитися своїм практичним досвідом з Україною, а й проводити двосторонні обміни тренерами або надавати конкретні програми, такі як 3D-карти та інструменти планування.

На наступному етапі співпраця може бути зосереджена на створенні планів відновлення відповідно до довгострокових стратегій сталого зростання, які мають будуватися на принципах екологічного, розумного та інклюзивного розвитку [3]. Європейські регіони та міста можуть номінувати групи архітекторів, які могли б допомогти українським партнерам у планах реконструкції. За допомогою програм обміну та партнерства міста та регіони ЄС можуть надавати допомогу своїм українським колегам з метою стійкої відбудови інфраструктури та сприяння демократичній участі та місцевому врядуванню. Крім того, вони можуть допомогти створювати та розвивати місцеві бренди українських регіонів та просувати їх на міжнародному рівні.

У довгостроковій перспективі можливості для майбутньої єврорегіональної співпраці пов'язані з процесом європейської інтеграції України. Хоча Україна висловлювала намір приєднатися до ЄС ще з кінця 1990-х років, саме російське вторгнення прискорило розвиток політичних відносин між Україною та ЄС. Декларація про надання Україні офіційного статусу кандидата відкрила нові можливості для територіальної співпраці. Одним із можливих напрямків є енергетична політика. Співпраця може бути зосереджена на зменшенні залежності України від викопного палива, наприклад, шляхом заміни муніципальних систем центрального опалення на системи, які не залежать від спалювання викопного палива. Крім того, міста та регіони ЄС можуть підтримувати подальше наближення України до стандартів і політики ЄС, але сприяючи належному врядуванню та розбудові потенціалу, включаючи освіту та демократію.

Асоціації регіонів і міст мають великий потенціал для важливої ролі у сприянні майбутньому територіальному співробітництву між партнерами з Європейського Союзу та України. Особливу роль потенційно відіграватиме Європейський Альянс Міст і Регіонів за Відбудову України, який покликаний

координувати зусилля асоціацій, спрямованих на допомогу у відновленні та відбудові України.

Потенційна роль органів влади Європейського Союзу могла б полягати в координації та систематичній підтримці діяльності цих організацій, у тому числі з точки зору фінансування. Європейський Союз має підготувати стратегію трансформації нинішньої хвилі солідарності у більш стійку співпрацю, яка використовуватиме синергію, яка зараз існує між різними партнерствами, і запропонує спільний простір. Прикладом може бути створення ефективної платформи співпраці, яка б об'єднала організації та установи з України та ЄС. Фінансова підтримка таких ініціатив також має вирішальне значення.

Російське вторгнення викликало підвищений інтерес українських регіонів і муніципалітетів до співпраці зі своїми колегами з Європейського Союзу. Можна передбачити, що очікування української місцевої та регіональної влади продовжуватимуть зростати, а фактичні можливості європейських регіональних та місцевих органів влади можуть бути недостатніми для задоволення всіх висловлених потреб. Щоб виправдати очікування, європейським урядам доведеться визначити пріоритети деяких форм співпраці, встановити чіткі цілі та завдання та прагнути до їх точної реалізації. Ще одним чинником, який може перешкоджати налагодженню довгострокового територіального співробітництва в майбутньому, є транзакційний підхід місцевої та регіональної влади до партнерства, як з українського, так і з європейського боку. Зацікавленість у співпраці висока, але часто вона зводиться до фінансових потоків, а не до створення поглиблених відносин між двома партнерами. Місцеві та регіональні органи влади в ЄС поділяють стурбованість тим, що українська сторона хоче отримати вигоду від співпраці та фінансування, але не бажає активно сприяти цьому. Це проявляється, наприклад, у відсутності відповіді української обласної адміністрації на запрошення приєднатися до консорціумів проектів ЄС. З іншого боку, європейські регіони та міста, які надали гуманітарну допомогу та

відправили її в Україну, часто покладаються на логіку «донор-одержувач». Щоб перетворити існуюче партнерство на тривалі відносини, порядок денний має вийти за рамки фінансової співпраці та поглибити її немонетарні виміри.

Єврорегіональна співпраця між регіонами та містами в Європейському Союзі та в Україні може вивільнити додатковий потенціал розвитку в різних вимірах: економічному, соціальному та культурному. Підтримка та інвестиції в територіальне співробітництво приносять користь не лише безпосередньо муніципалітетам, а й Європейському Союзу та Україні в цілому. У випадку України потенціал можна розглядати як зосередження на двох сферах:

- зміцнення адміністративної спроможності місцевої та регіональної влади,
- та підтримка громадянського суспільства.

Отже, участь українських областей у єврорегіонах завдяки їх співпраці з сусідніми країнами має сприяти процесам європеїзації. Крім того, значення участі українських областей у єврорегіонах, особливо в контексті російського вторгнення, постійно зростає. Водночас існує потенціал для подальшого розвитку співпраці між ЄС та Україною, що стосується, зокрема, менших міських центрів та східних регіонів України, а також зростання участі органів місцевого самоврядування України в європейських організаціях місцевої та регіональної влади (LRA, Local and Regional Authorities).

Позитивним є розташування українських областей, що формують територіальну співпрацю між ЄС та Україною. По-перше, співпраця між містами та регіонами краще розвивається у відносинах із сусідніми країнами. По-друге, західні регіони України значно сильніше залучені до територіальної співпраці з Європейським Союзом, ніж східні, особливо на місцевому рівні. Крім географічної близькості, цьому сприяють, серед іншого, соціально-культурні подібності, кошти ЄС для програм транскордонного співробітництва та сприятливі інституційні умови, прикладом яких є ряд єврорегіонів у західній

частині країни та перша європейська група територіального співробітництва (EGTC, European Grouping for Territorial Cooperation) на зовнішньому кордоні ЄС. Європейські фонди важливі для розвитку співпраці між європейськими та українськими містами та регіонами, хоча поки що переважно в прикордонних районах. Водночас європейські програми та ініціативи, включно з тими, що здійснюються в рамках Східного партнерства, відіграють важливу роль у процесах децентралізації в Україні. Проте українські партнери поки що слабо залучені до транснаціональної співпраці на макрорегіональному рівні, а їхня участь у міжрегіональних програмах ЄС є випадковою. Вони також менш схильні бути лідерами проектів, що реалізуються в рамках програм транскордонного співробітництва, хоча розподіл бенефіціарів проектів і сам фонд є збалансованим.

Переваги територіального співробітництва між містами та регіонами у відносинах між Україною та ЄС включають як нематеріальні ефекти, такі як розбудова інституційної спроможності, обмін знаннями, розбудову громади та довіри, так і відчутні ефекти, пов'язані з розвитком інфраструктури та покращенням надання послуг мешканцям. Однак, незважаючи на поточні оцінки окремих програм єврорегіонів та співробітництва, важко визначити відчутні ефекти через різноманітність форм цього співробітництва, в тому числі й тих, що не охоплені фінансуванням.

З огляду на це можна запропонувати наступні загальні політичні рекомендації на стратегічному рівні разом із пропозиціями щодо дій, які могли б сприяти реалізації цілей, які вони визначають [2]:

- потреба підтримувати розвиток існуючих угод про побратимство між європейськими та українськими містами та регіонами та сприяти створенню нових, особливо із залученням тих українських організацій, які раніше не брали участі в територіальному співробітництві. Розвиток партнерства має включати як фінансову, так і матеріальну підтримку. Зокрема, необхідно визначити пріоритетність тем співпраці, визначити її цілі, а також способи реалізації. Це має

заохочувати стабільність співпраці, яка має виходити за рамки проектів, що фінансуються ззовні;

- необхідно більшою мірою поширювати територіальне партнерство на українські місцеві органи влади у східній частині країни, чому також може сприяти залучення до співпраці більшої кількості країн ЄС. Важливу роль у передачі ноу-хау мають відігравати асоціації місцевих та регіональних органів влади. Важливо створити фінансові стимули для розвитку співпраці між тими місцевими органами влади, які раніше не були залучені до неї, що має сприяти розширенню співпраці між меншими та більш периферійними територіальними одиницями. Стійке співробітництво також можна налагодити у зв'язку з гуманітарною допомогою, яка наразі надається Україні;

- є потреба у посиленні транснаціонального співробітництва України, чому можуть сприяти нові або розширені макрорегіональні стратегії, а також залучення українських партнерів до програм підтримки міжрегіонального співробітництва. Зокрема, слід розглянути можливість залучення більшої кількості українських регіонів до існуючих макрорегіональних стратегій або створення нових стратегій для Чорного моря чи Карпат. Крім того, Україна, як країна-кандидат на вступ до ЄС, має отримати доступ до програм міжрегіонального співробітництва;

- слід підтримувати заходи з координації поточного територіального співробітництва, включаючи пошук синергії між транскордонними програмами та горизонтальними програмами ЄС. Було б доцільно, наприклад, створити спільну електронну платформу, яка б координувала та систематично підтримувала поточну співпрацю міст і регіонів, об'єднуючи регіональні та місцеві зацікавлені сторони. Платформа також може містити інформацію про доступні джерела фінансування та приклади їх синергічного використання;

- необхідно продовжувати зусилля для подолання різноманітних бар'єрів територіального співробітництва, особливо адміністративно-правового,

інституційного, а також соціально-культурного характеру. Це забезпечить прозорість управління та зміцнить верховенство права та побудує ефективну систему багаторівневого управління на основі принципів ОЕСР державних інвестицій на всіх рівнях управління. У соціально-культурному плані було б доцільно підтримувати ініціативи «знизу вгору», що об'єднують людей (у тому числі, наприклад, у формі малих єврорегіональних проектних фондів), а також молодіжні обміни та програми вивчення іноземних мов, у т.ч. ті, що спрямовані на службовців місцевого самоврядування, що також посилить інституційну спроможність.

ВИСНОВКИ

Дослідивши тему «Єврорегіони за участю українських областей: проблеми та потенціал розвитку» ми прийшли до наступних висновків:

1. Єврорегіони як структура транскордонного співробітництва працюють у сферах економічній, соціальній, культурній та екологічній, для вирішення спільних проблем і сприяння спільному розвитку. Єврорегіони не є юридичними особами, але їх діяльність регулюється відповідними статутами. Перший єврорегіон – це регіон між Нідерландами та Німеччиною як транскордонний регіон, 1958 р. Отже, єврорегіони як транскордонні структури являють собою механізми співпраці між одиницями місцевого чи регіонального управління через кордон з метою просування спільних інтересів і підвищення рівня життя прикордонного населення.

2. На сьогоднішній день налічується 10 єврорегіонів в яких українські області беруть участь. П'ять з єврорегіонів створено з країнами членами Європейського союзу – Карпатський, «Буг», «Нижній Дунай», «Верхній Прут», «Чорне море». Українські області у реалізації єврорегіональних проєктів мають ряд позитивних наслідків, що відображається на розвитку та взаємодії з європейськими партнерами – економічні переваги, розширення торговельно-економічних можливостей, технічна допомога та експертиза, міжнародна інтеграція, міжкультурний обмін та співпраця, спільне вирішення проблем.

3. Виділяють такі види співробітництва єврорегіонів, через джерела ініціації (співпраця місцевих і регіональних органів влади, співпраця національних і регіональних, місцевих органів влади), рівні розвитку (початковий, проміжний етапи та зріла стадія), фокус кооперації (усі сфери життя, окремі сектори). Основними перешкодами для спільного транскордонного співробітництва є різні

адміністративні та територіальні структури та правові системи, які впливають на рівень діяльності та управління проектами та програмами.

Механізми співпраці та взаємодії в єврорегіонах включають кілька ключових компонентів, які забезпечують ефективну співпрацю: по-перше, правові та інституційні рамки; по-друге, спільне планування та розробка стратегії; по-третє, фінансові механізми; по-четверте, реалізація спільних проектів та ініціатив; по-п'яте, комунікація та обмін інформацією; по-шосте, єврорегіони впроваджують системи для моніторингу прогресу спільних проектів та оцінки їх впливу на регіональний розвиток; сьоме – залучення місцевих громад.

4. Програми підтримки та фінансування єврорегіональних проектів є необхідною умовою ефективного функціонування єврорегіонів. Ці програми надають фінансову, технічну та інституційну підтримку широкому спектру проектів, від розвитку інфраструктури та захисту навколишнього середовища до культурних обмінів та економічної співпраці. До таких програм підтримки слід віднести: INTERREG, Європейське територіальне співробітництво, Європейський інструмент сусідства, Європейська група територіального співробітництва (EGTC), URBACT – це європейська програма обміну та навчання, програма Європейської мережі спостереження за просторовим плануванням, «Креативна Європа», Горизонт.

5. Економічний потенціал українських областей відіграє важливу роль у контексті єврорегіонів, сприяючи інтеграції, співробітництву та розвитку прикордонних регіонів, а загалом і усєї країни, її економічному зростанню. Механізм розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у транскордонних регіонах включає: активізація діяльності агенцій регіонального розвитку, торгово-промислових пала, бізнес-асоціацій тощо; підвищення якості людського капіталу, «виращування» громадських лідерів; налагодження та розвиток ділових контрактів, реалізація транскордонних бізнес-проектів. На прикладі

Карпатського регіону існує тренд переважання імпорту над експортом. На прямі інвестиції даного регіону припадає 7,4% усіх ПІІ України, 9,4% території держави. Економічний потенціал українських регіонів можна визначити наступними ключовими факторами: промисловий та людський потенціал, міжнародне співробітництво, транзитний, туристичний потенціал, потенціал аграрного сектору.

6. До бар'єрів співпраці в євро регіонах можна віднести: недостатній розвиток транспортної інфраструктури; адміністративні та правові перешкоди; відсутність інституцій, які займаються територіальним співробітництвом; бар'єри економічного характеру (асиметрія розвитку прикордонних територій та різний рівень і характер економічної трансформації, слабка розвиненість інноваційних технологій, низька поінформованість про інноваційні форми підприємницької діяльності та ін.); фінансові обмеження; соціокультурні питання; мовні бар'єри, тощо.

7. Російське вторгнення викликало підвищений інтерес українських регіонів і муніципалітетів до співпраці зі своїми колегами з Європейського Союзу. Майбутня співпраця буде набирати обертів після закінчення війни. Відразу після завершення російського вторгнення співпраця може бути зосереджена на відновленні критичної інфраструктури та послуг, включаючи центральне опалення, електроенергію, школи, лікарні та цивільне житло. Рекомендовано підтримувати розвиток існуючих угод про побратимство між європейськими та українськими містами та регіонами; поширювати територіальне партнерство на українські місцеві органи влади у східній частині країни; посиленні транснаціонального співробітництва України; підтримувати заходи з координації поточного територіального співробітництва; продовжувати зусилля для подолання різноманітних бар'єрів територіального співробітництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Anderson M. Transfrontier co-operation – history and theory. In Grenzüberschreitende Zusammenarbeit in Europa: Theorie – Empirie – Praxis, 1997, 78–97. G. Brunnand and P. Schmitt Egner, eds. Baden-Baden: Nomos
2. Cooperation between EU cities and regions with their Ukrainian partners. Policy Department for Structural and Cohesion Policies Directorate-General for Internal Policies PE 733.117. March 2023. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/733117/IPOL_STU\(2023\)733117_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/733117/IPOL_STU(2023)733117_EN.pdf)
3. CoR. The role of EU cities and regions in rebuilding Ukraine. Opinion. 2022, Brussels.
4. Council of Europe. Proposal for a protocol (№3) to the European outline convention on transfrontier co-operation between territorial communities or authorities concerning the establishment of euroregional co-operation groupings (ECG). Memorandum of the Secretariat prepared by the Directorate of Co-operation for Local and Regional Democracy Directorate General I – Legal Affairs. LR-CT, 2004, Strasbourg: CoE
5. Council of Europe.) Fourth annual report to the Committee of Ministers covering the year 2004. DG1, 2005. Committee of Advisers for the Development of Transfrontier Cooperation in Central and Eastern Europe. Strasbourg: CoE
6. Council of Europe. Practical guide to transfrontier cooperation. 2006, Strasbourg: CoE.
7. Deadline extension for the first call for proposals within INTERREG vi-a next Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine 2021-2027. Programme. URL: <https://huskroua-cbc.eu/>

8. Demedyuk O. P. European groupings for territorial cooperation as the instrument of cross-border cooperation activation in Ukraine. *Regional Economics*, 2016, №4, P. 118-124. URL: https://re.gov.ua/re201604/re201604_118_DemedyukOP.pdf
9. Demedyuk O.P. European groupings for territorial cooperation as the instrument of crossborder cooperation activation in Ukraine, *Regional Economics*, 2016, (5).
10. Dołzbłasz S.A. (A network approach to transborder cooperation studies as exemplified by Poland's Eastern Border, *Geographia Polonica*, 2018, №91(1), 63–76
11. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. Council of Europe.
12. EUROREGION. URL: <https://www.euroregion-naen.eu/en/the-euroregion/history/>
13. Furmankiewicz M. Town-twinning as a factor generating international flows of goods and people – the example of Poland, Belgeo. *Revue belge de géographie*, 2005, (1–2), 145–162.
14. Gizicki W. & Peciakowski T. Poland and Ukraine. Partnership and Regional Cross-Border Cooperation. 2020, Lublin: Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa KUL
15. Gwizdała J. Perspektywy rozwoju i współpracy euroregionalnej na wschodnim pograniczu Polski, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2016, (79), 655–664
16. Gwizdała J. Perspektywy rozwoju i współpracy euroregionalnej na wschodnim pograniczu Polski, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2016, (79), 655–664.
17. Katri-Liis Lepik. Euroregions as mechanisms for strengthening cross-border cooperation in the Baltic sea region. *TRAMES*, 2009, 13(63/58), 3, 265-284

- 18.Kish Y. Transborder Cooperation of Border Regions in Ukraine and Hungary. *Public Policy and Administration*, 2018, 17(1), 68–83.
- 19.Korop B. & Miszczuk A. Czynniki peryferyzacji i aktywizacji regionów transgranicznych z udziałem Ukrainy — próba ujęcia typologicznego, *Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician*, 2018, 63(10), 5–20.
- 20.Krok K. & Smętkowski M. Cross-border co-operation of Poland after EU enlargement: focus on the eastern border. 2016, Warsaw: Scholar
- 21.Melehanych, H.I. The Strategic Role Of the Local Communities in The Development Of CrossBorder Cooperation Between Ukraine And The EU on the example of the Transcarpathian Region. *Border and Regional Studies*, 2020, 8(1), 7–20.
- 22.Nowicka K., Sagan, I. & Studzińska D. Small Diplomacy: Cultural Cooperation As a Factor Alleviating Societal Tensions. The Case of Lviv and Its Polish Partner Cities, *Geopolitics*, 2019, 24(3), 565– 585.
- 23.Oriano Otočan. Report «Euroregion as a mechanism for strengthening transfrontier and interregional co-operation: opportunities and challenges». URL:
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UDT\(2010\)008-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-UDT(2010)008-e)
- 24.Pasternak O. & Demedyuk O. Role of Cross-border Cooperation in Modern Globalized World, *Eurolimes*, 2018, 26, 113–123
- 25.Perkmann Markus. Cross-border regions in Europe: significance and drivers of regional cross-border co-operation”. *European Urban and Regional Studies*, 2003, 10, 153–171
- 26.Pintsch A. Decentralization in Ukraine and Bottom-Up European Integration, in H. Shelest & M. Rabinovych (eds) Decentralization, Regional Diversity, and Conflict: The Case of Ukraine. 2020, Cham: Springer, 339–363.

27. Prytula K. & Kalat Y. Directions of Cross-border Cooperation Intensification in the Framework of the Euroregion «Upper Prut»: Ukrainian-Romanian Borderlands, *Eurolimes*, 2016, (21), 49– 66.
28. Shaban T. Cross-Border Cooperation in the Carpathian Euroregion: Ukraine and the EU, *Borders in Globalization Review*, 2019, 1(1), 43–45.
29. Shuliak A. & Shuliak N. Institutional Support of Euroregions «Carpathian» and «Bug»: A Case Study for Ukrainian-Polish Cross-Border Cooperation. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, 2021, (2), 79– 98
30. The European Neighbourhood Instrument (ENI). URL: <https://south.euneighbours.eu/the-european-neighbourhood-instrument-eni/>
31. Tiganasu R., Jijie T.D. & Kourtit K. Effectiveness and impact of cross-border cooperation programmes in the perception of beneficiaries. Investigation of 2007–2013 Romania–Ukraine– Moldova programmes. *Regional Science Policy & Practice*, 2020, 12(5), 867–891.
32. Гоблик В.В. Роль єврорегіонів у розвитку економічного співробітництва прикордонних регіонів України та країн-членів ЄС. *Економіка та держава*, 2015, №7, с. 14-17
33. Головне управління статистики в Івано-Франківській області. URL: <https://www.ifstat.gov.ua/>
34. Державна служба статистики в Україні ГУС у Львівській області. URL: https://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/06/theme_06.php
35. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
36. Єврорегіон Карпати-Україна. URL: <https://ekarpaty.com/pro-nas/evroregion/>
37. Закарпатська обласна військова адміністрація. URL: <https://carpathia.gov.ua/diyalnist/zovnishnoekonomichna-diyalnist-ta-investicii/investiciyi>

38. Закон України «Про транскордонне співробітництво». Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1861-15>
39. Кампов Л. Сучасні тенденції функціонування євро регіонів, створених за участю України. *Збірник наукових праць Ужгородського національного університету*. 2012, випуск 7, с.305-324
40. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку. Монографія. НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. Львів, 2013, 372 с.
41. Кіш Є.Б. Євро регіон: теоретико-методологічні засади дослідження. *Регіональні студії*, 2017, Випуск 10. с.76-81. URL: <http://www.regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/10/16.pdf>
42. Літвін Л.А. Функціонування євро регіонів як складова реалізації національних інтересів. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса*, 2019, с.63-68
43. Луцишин Н. Розвиток і функціонування транскордонного об'єднання – Євро регіону «Буг» На шляху до Європи. Український досвід євро регіонів / за ред. С. Максименка, І. Студеннікова. К., 2000. С. 77.
44. Мікула Н.А. Транскордонне співробітництво України в контексті євроінтеграції: монографія. К.: НІСД, 2014. 316 с.
45. Мікула Н.А., Ткаленко С.І. Євро регіональне співробітництво України та ЄС / Регіональна політика Європейського Союзу [Електронний ресурс]: підручник. Київ: КНЕУ, 2016. стор. 402-412
46. НБУ. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#1>
47. Роїк Н. Інституційна транскордонна співпраця в контексті розширення ЄС: проблеми та перспективи Карпатського євро регіону. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_43/Gileya43/P29_doc.pdf

- 48.Студенніков І. Феномен єврорегіонів в контексті методології історико-регіональних досліджень. *Історія України. Маловідомі імена, події, факти*. 2003. Вип. 22–23. С. 187–201.
- 49.Тищенко О.П. Розвиток транскордонного співробітництва: досвід Європи та нові можливості для України. *Економічний часопис-XXI*, 2013, №1-2 (1), с.8-11
- 50.Щерба Г.І. Роль єврорегіонів і транскордонного співробітництва у функціонуванні соціального простору в Європі. URL:https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2008/07/41-53_no-3_vol-26_2008_UKR.pdf

1. Anderson M. Transfrontier co-operation – history and theory. In *Grenzüberschreitende Zusammenarbeit in Europa: Theorie – Empirie – Praxis*, 1997, 78–97. G. Brunnand and P. Schmitt Egner, eds. Baden-Baden: Nomos

This article was published in the journal, *European Urban and Regional Studies* [© Sage]. The definitive version: PERKMANN, M., 2003. Cross-border regions in Europe: significance and drivers of regional cross-border co-operation. *European Urban and Regional Studies*, 10(2), pp. 153-171, is available at: <http://eur.sagepub.com/>. The 1990s have seen a strong surge in the number of cross-border regions all over Western and Eastern Europe. The article analyses the emergence of these local cross-border institutions in public governance by addressing their context, dimensions and causal underpinnings. First, it offers a brief background on the history of cross-border regions in Europe and related EU policies to support them. Second, it provides a conceptual definition of crossborder regions and their various forms and positions within the wider context of other transnational regional networks. Third, it analyses the empirical dimensions of European cross-border regions, including their frequency, geographic distribution and development over time. It concludes by linking cross-border regions and their various forms to institutional conditions in specific countries as well as the effects of European regional policy. It is argued that small-scale cross-border regions have flourished in particular because of their increasingly relevant role as implementation units for European regional policy in a context of multi-level governance.

2. Council of Europe. Practical guide to transfrontier cooperation. 2006

The present Practical Guide on Transfrontier Co-operation was drafted by the Mission Opérationnelle Transfrontalière (Ms Françoise SCHNEIDER, chargée de mission, under the supervision of Mr Jacques HOUBART) for the Council of Europe.

The Mission Opérationnelle Transfrontalière (MOT) is a network comprising inter alia about 30 groupings of territorial authorities and local authorities located on both sides of the borders of France, which had developed over the past 10 years transfrontier co-operation projects (metropolitan areas, rural areas, natural areas etc.). These projects cover 9 European States.

The MOT established in 1997 at the initiative of the DIACT (former DATAR) is an association lead by local elected representatives from border areas. It promotes interaction between local stakeholders working in the field and national and European authorities. The main goal of MOT is to help territorial and local authorities implement their transfrontier co-operation projects.

Therefore, this publication, drafted on purpose in a synoptic manner, is not a simple theoretical exercise. It summarises the results of long-lasting transfrontier co-operation initiatives and builds upon the experience and know-how of a whole network of territorial and local authorities.

This Guide drafted for Council of Europe member-states describes the legal framework for transfrontier co-operation and highlights a number of good practices and

methodologies aiming at implementing transfrontier co-operation actions between territorial and local authorities located on the territory of the Council of Europe member-states.

3. Demedyuk O. P. European groupings for territorial cooperation as the instrument of cross-border cooperation activation in Ukraine. *Regional Economics*, 2016

The article dwells on EGTCs advantages over othersimilarstructuresin the sphere of cross-border cooperation. The European experience of EGTC establishing and their geographic distribution are outlined. The types of EGTCs are defined depending on their nature and those, which can be the most efficient in Ukraine, are determined. In order to facilitate the process of interested parties'organizing themselves under the EGTC the detailed procedure of establishing the EGTC is developed. Necessity of extended informational campaign to introduce local authorities and public organizations to the nature and advantages of EGTCs and of finishing the administrative and territorial reform is emphasized.

4. Demedyuk O.P. European groupings for territorial cooperation as the instrument of crossborder cooperation activation in Ukraine, *Regional Economics*, 2016, (5)

The article dwells on EGTCs advantages over othersimilarstructuresin the sphere of cross-border cooperation. The European experience of EGTC establishing and their geographic distribution are outlined. The types of EGTCs are defined depending on their nature and those, which can be the most efficient in Ukraine, are determined. In order to facilitate the process of interested parties'organizing themselves under the EGTC the detailed procedure of establishing the EGTC is developed. Necessity of extended informational campaign to introduce local authorities and public organizations to the nature and advantages of EGTCs and of finishing the administrative and territorial reform is emphasized. Keywords: cross-border cooperation, European Grouping

5.Katri-Liis Lepik. Euroregions as mechanisms for strengthening cross-border cooperation in the Baltic sea region. *TRAMES*, 2009, 13(63/58), 3, 265-284

Euroregions are administrative-territorial structures intended to promote crossborder cooperation between neighbouring local or regional authorities of different countries located along shared state borders. They are widely known tools of cooperation among the regions. Having integrated structures and their own financial resources, euroregions are able to address a variety of cross-border topics such as health, research and development, education and training, waste management, environmental protection, tourism and leisure, rescue and security, transport and communication infrastructure, mobility of people, and business cooperation. This paper explores the main characteristics and problems of euroregions as institutions in the Baltic Sea Region and especially in the regions bordering the Third countries. First, it describes euroregions; then it focuses on their compositions and roles and main issues confronting them with reference to the empirical research carried out among the thirty-five cross-border

cooperating organisations. The new legal instrument for euroregions deserves special attention since it provides a basis under public law for decentralised trans-European cooperation between regional and/or local authorities. The article concludes with a discussion of the needs and associated development opportunities available to euroregions within the Baltic Sea Region

6. Kish Y. Transborder Cooperation of Border Regions in Ukraine and Hungary. *Public Policy and Administration*, 2018, 17(1), 68–83.

The analysis of Ukrainian-Hungarian transborder cooperation has been made, the problematic issues have been determined together with the possible ways of conducting reforms and changes in the context of forming an integral Ukrainian-Hungarian transborder region. The role of transborder cooperation in the system of international relations as well as in the context of developing logistic infrastructure in the social and economic development of border regions of Ukraine and Hungary has been analysed. The main directions of the development of the border region are: making use of the possibilities of the favourable geographical and geopolitical location of the region, development of tourism, intensification of international transport corridor, formation of an international logistic cluster

7. Melehanych, H.I. The Strategic Role Of the Local Communities in The Development Of CrossBorder Cooperation Between Ukraine And The EU on the example of the Transcarpathian Region. *Border and Regional Studies*, 2020, 8(1), 7–20.

This article is devoted to the study of the implementation of cross-border cooperation between Ukraine and EU countries. Transcarpathia was chosen as the region for the study because it is here that Ukraine is bordering with four European states. The most important role in the implementation of cross-border programs belongs to the communities in the field provided by the local self-government bodies. It is they who have the relevant knowledge and experience to successfully implement projects and programs from different funding sources targeted for the development of cross-border regions. The successful development and success of Ukraine's border territories largely depend on the successful mobilization and strategic use of funds.

8. Nowicka K., Sagan, I. & Studzińska D. Small Diplomacy: Cultural Cooperation As a Factor Alleviating Societal Tensions. The Case of Lviv and Its Polish Partner Cities, *Geopolitics*, 2019, 24(3), 565– 585

Poland and Ukraine share a long and complicated history with some really dramatic events which still overshadow relations between both nations, especially those which took place in Volhynia and other areas with a mixed Polish–Ukrainian population during 1943–1945 when soldiers of the Ukrainian Insurgent Army (UPA), the military wing of the Organisation of Ukrainian Nationalists – Bandera faction (OUN-B), planned and carried out the extermination of the Polish population. What is more, the nationalists killed several hundred Ukrainians as all manifestations of friendliness towards Poles were regarded as acts of collaboration with the enemy and a betrayal of

national ideas. The main difference between the approach of Polish and Ukrainian historians is the terminology which they use to describe and evaluate those events. The endless public discussions, often accompanied by negative emotions, continues to heat up the historical debate. The Volhynia massacre, as it is often called in Poland, or the Volhynian tragedy, the term used by more moderate Ukrainian researchers, still overshadows Polish–Ukrainian relations. The echoes of this historical conflict (some historians claim that the Volhynian events were a continuation of the Polish-Ukrainian war of 1918–1919 for control over Lviv and Eastern Galicia) also exert a significant influence on the political decisions made by both countries with regard to commemoration of the victims – for indeed, they have become an element of the Polish–Ukrainian conflict of memory. During the communist period, there was no opportunity to talk openly about the history and conflict that divided the two nations. Nowadays, there are many initiatives aimed at reconstructing the past and building a new future. Many of these are inspired by culture and take advantage of its various forms. This article discusses detailed research on how city twinning and cultural cooperation can become a tool of small diplomacy. The case of Ukrainian Lviv and its six Polish partner cities has been studied.

9. CROSS-BORDER COOPERATION OF UKRAINE WITH THE EU COUNTRIES: CURRENT CHALLENGES AND POSSIBILITIES MONOGRAPH LVIV – 2019

Monograph is devoted to the research of modern theoretical, methodological and practical foundations of the development of cross-border cooperation in the EU-Ukraine cross-border space. The development tendencies of cross-border regions with Ukrainian participation are analyzed; the mechanisms of interaction of economic entities in cross-border space are identified. The monograph outlines the results of experts survey of local authorities' representatives on the issues of cross-border cooperation development and socio-economic development of border oblasts in conditions of EU-Ukraine Association Agreement. Major factors and tendencies of shadow economy development in border regions adjoining the EU Member States are analyzed. The directions of activation of cross-border cooperation are suggested. For the representatives of central and local authorities, scientists, entrepreneurship entities, representatives of non-governmental organizations and other individuals interested in the issues of development of cross-border cooperation

10. Pintsch A. Decentralization in Ukraine and Bottom-Up European Integration, in H. Shelest & M. Rabinovych (eds) *Decentralization, Regional Diversity, and Conflict: The Case of Ukraine*. 2020, *Cham: Springer*, 339–363.

Decentralization is one of the most profound reforms undertaken in Ukraine. It includes the voluntary merging of previously independent villages and towns into larger Amalgamated Territorial Communities (ATCs). The European Union strongly supports the reform but does not make Ukraine's further European integration conditional upon it. In order to study whether decentralization can, nevertheless, contribute to the country's European integration, this chapter adopts a sociological perspective. It asks whether decentralization has led to an increase in community twinning and participation of Ukrainian communities in transnational municipal networks. It is based on a survey conducted among the leaders of the 159 ATCs

founded in 2015, and on publicly available data. The chapter finds that although the respondents generally value international cooperation and new transnational twinning partnerships that emerged after amalgamation, the overall number of such partnerships is relatively low.

Annotation

Lvovych F. V. 'Euroregions with the participation of Ukrainian regions: problems and development potential'.

Qualification bachelor's thesis on specialty 292 'International economic relations', 2024.

This diploma thesis examines the peculiarities of activities and functioning of Euroregions with the participation of Ukrainian regions. Considerable attention is paid to the disclosure at the theoretical level of the essence of the concept of 'Euroregions' and providing them with characteristics. The study defines the role of Ukrainian regions in the implementation of Euroregional projects.

The paper also defines the mechanisms of cooperation and interaction in Euroregions. The author's disclosure and analysis of Euroregional projects and initiatives are quite important. The work also includes a study of the economic potential of Ukrainian regions in the context of Euroregions.

Based on a comprehensive analysis, the author identified possible problems and challenges of Euroregional cooperation and identified vectors for the development of Euroregional cooperation. These include restoration of critical infrastructure and services, including central heating, electricity, schools, hospitals, and civilian housing; support for the development of existing twinning arrangements between European and Ukrainian cities and regions; extension of territorial partnerships to Ukrainian local authorities in the eastern part of the country; strengthening Ukraine's transnational cooperation; and support for the coordination of ongoing territorial cooperation.

Keywords: euroregions, Ukrainian regions, euroregional projects, euroregional initiatives, cooperation mechanisms, economic potential, development prospects.

Year 2024

Ім'я користувача:
Міжнародного менеджменту Олійник Вікторія

ID перевірки:
1016324902

Дата перевірки:
05.06.2024 20:38:55 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
06.06.2024 08:28:40 EEST

ID користувача:
100005721

Назва документа: Львович Ф.В.Єврорегіони за участю українських областей проблеми та потенціал розвитку

Кількість сторінок: 69 Кількість слів: 13468 Кількість символів: 110499 Розмір файлу: 166.99 KB ID файлу: 1016123640

6.72% Схожість

Найбільша схожість: 1.46% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1015623426)

4.87% Джерела з Інтернету

308

Сторінка 71

5.23% Джерела з Бібліотеки

430

Сторінка 76

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

13